

78. eius Latinus, ex cultus est domestica consuetudine ab Aurelia matre, que pure ac eleganter Romanè loquebatur, ut Mutie, Lelie, Corneliæ, et aliæ primariæ matrone: in quarum familijs insignes oratores extiterunt.

SVETONII TRAN- QVILLI D. OCTAVIUS

Cæsar Augustus.

CAP. I.

ENTEM Octaviam Velitris præcipuam olim fuisse multa declarant. Nam & vicus celeberrima parte oppidi iam pridem Octavius uocabatur, et ostendebatur ara Octavio consecrata:

Finitimū
bellum ꝑ
cum finitimis
ge-
titur.

qui bello dux finitimo, quum forte Marti rem diuinam faceret, nunciata repente hostis incursione, semicruda exta raptâ foci profecuit, atq; ita prælium ingressus, uictor redijt. Decretum etiam publicum extabat, quo cauebatur, ut quoq; anno in posterum simili modo exta Marti redderentur, reliquiæq; ad Octavios referrentur.

Velitris.) Velitræ nobilis Volscorum ciuitas, quibus in Romanorū potestatē redactis & expulsis, coloni ab urbe sunt missi Velitras: Liuius lib. 2. autore.

Origo

Origo prosapiæ maiorum Octavij.

CAP. II.

EA gens à Tarquinio Prisco rege, inter Romanas gentes allecta, in senatum mox à † Scruio Tullio in patritias transducta, procedente tempore ad plebem se contulit, ac rursus magna vi per D. Iulium in patritiatum redijt. Primus ex hac magistratum populi suffragio cepit C. Rufus. Is *Quæstorius Cn. &* *C. procreavit. A quibus duplex Octavioꝝ familia defluxit, conditione diversa. Siquidem Cn. &* *deinceps ab eo reliqui omnes functi sunt honoribus summis. At C. eiusq; posteri, seu fortuna, seu uoluntate, in equestri ordine constitère, usque ad Augusti patrem. Proauus Augusti secūdo Punico bello, stipendia in Sicilia Tribunus militum fecit, Acnilio Pappo imperatore. Auus municipalibus magisterijs contentus, abundante patrimonio tranquillissimè senuit. Sed hæc alij. Ipse Augustus nihil amplius, quàm equestri familia ortum se scribit uetere ac locuplete, & in qua primus Senator pater suus fuit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat Restionem, ex pago Thurino, auum argentarium. Nec quicquam ultra de paternis Augusti maioribus reperi.*

** Alias, Seruilio.** Patritiatum, pro ordine siue dignitate patritiorum.*

Pago Thurino. ๓๙๗ ๓ sunt uillæ edificatę in unũ locũ propter fontem. Vnde nomen habet, nam ๓๙๗ ๓ fons

92 C. SVETONII TRANQ.
fons dicitur. Thurini sunt in Italia populi, qui olim
fuerunt Atheniensium in bello socij.

De patre Octauij.

CAP. III.

Octavius pater à principio ætatis, & re, &
æstimatione magna fuit, ut equidẽ mirer hunc
quoq; à nonnullis argentarium, atq; etiam inter diui-
siores operasq; campestres proditum. Amplis enim in-
nutritus opibus, honores & adeptus est facilẽ, & e-
gregiẽ administravit. Ex prætura Macedoniam sorti-
tus, fugitiuos residuam Spartaci & Catilinæ manum,
Thurinum agrum tenentes in itinere deleuit, negotio
sibi in senatu extra ordinem dato. Prouinciæ præfuit
non minore iustitia, quàm fortitudine. Namq; Bessis,
& Thracibus magno prælio fuis, ita socios tractauit,
ut epistolæ M. T. Ciceronis extant, quibus Q. fratrem
eodem tempore parum secunda fama proconsulatũ A-
siae administrantem hortatur & monet, imitetur in
promerendis socijs uicinum suum Octauium.

Mors patris Octauij, & de filijs eius.

CAP. IIII.

Decedens Macedonia, priusquàm confiteri se
candidatum consulatus posset, morte obiit re-
pentina, superstitibus liberis, Octauia maiore, quam
ex Ancharia, & Octauia minore, item Augusto, quos
ex Accia tulerat. Accia, M. Accio Balbo, & Iulia so-

rote

rore C. Caesaris, genita est. Balbus paterna stirpe Aricinus, multis in familia senatorijs imaginibus, a matre Magnum Pompeium arctissimo contingebat gradu, functusq; honore præturæ inter XX. viros, agrum Campanum plebi Iulia lege diuisit. Verum idem Antonius despiciens etiam maternam Augusti originem, proauum eius Afri generis fuisse, & modò unguentariam tabernam, modò pistrinum Aritiæ exercuisse, obiicit. Casius quidem Parmensis quadam epistola, non tantum ut pistoris, sed etiam ut nummularij nepotem, sic taxat Augustum: Materna tibi farina siquidem ex crudissimo Aritiæ pistrino, hanc pinsit manibus collybo decoloratis Nerulonensis mensarius.

Collybo. κολυβή significat nummum, hinc κολυβήσις nummularius dicitur.

Nerulonensis. Nerulum est oppidum: de quo Livius lib. 9.

Tempus & locus natiuitatis Octauij.

CAP. V.

Natus est Augustus, M. T. Cicerone, & Antonio COSS. IX. Calend. Octobris, paulò ante solis exortum, regione palatij, ad capita bubula, ubi nunc sacrarium habetur, aliquanto post, quàm excessit, constitutum. Nam & Senatus actis continetur, cum C. Lectorius adolescens patritij generis, in deprecando grauiore adulterij pœna, præter ætatem

tem atq; natales, hoc quoq; patribus conscriptis allegaret, se esse possessorem ac uelut æditum soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset, peteretq; donari, quasi proprio suo ac peculiari deo, decretum est, ut ea pars domus consecraretur.

Locus ubi nutritus fuit.

CAP. VI.

Nutritorem eius ostenditur adhuc locus in auito suburbano iuxta Velitras permodicus, & cellæ penuariæ instar, tenetq; uicinitatem opinio, tanquam & natus ibi sit. Huc introire nisi necessario & castè religio est, concepta opinione æterè, quasi temerè adeuntibus horror quidam & metus † obijciatur: sed & mox confirmata est. Nam cum possessor uillæ nouus, seu forte, seu tentandi causa cubitum se eò contulisset, euenit, ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita ui & incerta, penè semianimis cum strato simul ante fores inueniretur.

* Aliàs, ad hciatur.

Nomina & cognomina eius, cum causis ipsorum.

CAP. VII.

Instanti cognomen Thurino inditum est, in memoriam maiorum originis, uel quòd in regione Thurina, recens eo nato, pater Octavius aduersus fugitivos prosperè rem gesserat. Thurinum cognominatum satis certa probatione tradiderim, uastus puerilem
imas

imagunculam eius æream ueterem, ferreis ac penè iam exolescentibus literis hoc nomine inscriptam, quæ dono à me principi data inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliam sæpe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quàm mirari se rescribit, pro opprobrio nomen prius sibi obijci. Postea C. Cesaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit: alterum testamento maioris auunculi, alterum Munitij Planci sententia, cum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi et ipsam conditorem urbis præualuisset, ut Augustus potius uocaretur, non tantum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quòd loca quoq; religiosa, & in quibus auguratio quid consecratur, augusta dicantur, ab auctu, uel a uiuum gestu gestu ue, sicut etiam Ennius docet scribès: Augusto augurio postquàm inclytà condita Roma est.

Breuis descriptio totius uitæ & gestorum eius.

CAP. VIII.

Quadrimum patrem amisit, duodecimum annum agens auiam Iuliam defunctam pro consuetudine laudauit. Quadriennio post uirili toga sumpta, militaribus donis triumpho Cesaris Africam donatus est: quanquam expertus belli propter ætatem. Profectum mox auunculum in Hispanias aduersus Cnei Pompeij liberos, uix tum firmus à graui ualētudine

tudine, per infestas hostibus vias paucissimis comitibus naufragio etiam factò subsecutus magnoperè demeruit, et probata citò etiam morum indole super itineris industriam. Cesare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos, et inde in Parthos destinante, præmissus Apolloniam, studijs uacauit. Utq; primum occisum eum, heredemq; se comperit, diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem consilium, ut præcept immaturumq; omisit. Ceterum urbe repetita, hereditatem adiit dubitante matre. Victrico uero Martio Philippo consulari multum dissuadente. Atq; ab eo tempore exercitibus comparatis, primum cum M. Antonio Marcoq; Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim ferè annos, nouissimè per quatuor et XL. solus Rempub. tenuit.

Quinq; bella ciuilia per eum gesta.

CAP. IX.

PROposita uita eius uelut summa, partes singulalatin neque per tempora, sed per species enumerar, quò distinctius demonstrari cognosciq; possint. Bella ciuilia quinque gessit, Mutinense, Philippense, Perusinum, Siculum, Actiacum. Ex quibus primum, ac nouissimum aduersus M. Antonium: secundum aduersus Brutum et Cassium: tertium aduersum L. Antonian triumuirum fratrem; quartum aduersum

Sextimum

Sexum Pompeium Cn. Pompeij filium. Omnium bel-
lorum initium & causam hinc sumpsit, nihil conue-
nientius ducens, quam necem auunculi vindicare tue-
riq; acta.

Bellum Mutinense, & alia gesta eiusdem.

CAP. X.

Confestim ut Apollonia redijt, Brutū Casiumq;
etiam nec opinantes, & quia prauisum peri-
culum subterfugerant, legibus aggredi, eosq; cædis
absentes deferre statuit. Ludos autem uictoriae Cæsa-
ris non audentibus facere, quibus obtigerat id mu-
nus, ipse edidit. Et quo constantius cætera quoque
exequeretur, in locum Tribun. Plebis fortè demor-
tui candidatum petitorum se ostendit, quanquam Pa-
tritus, necdum senator. Sed aduersante conatibus
suis M. Antonio consule, quem uel præcipuum adiu-
torem sperauerat, ac ne publicum quidem, & trans-
latitium ulla in re sibi sine pactione grauissimæ mer-
cedis impertiente, ad optimates se contulit: quibus
eum inuisum sentiebat, maxime quòd D. Brutum ob-
sessum Mutinæ, prouincia à Cæsare data, & per se-
natum confirmata, expellere armis niteretur. Hor-
tantibus itaque nonnullis, percussores ei suborna-
uit. Hac fraude deprehensa, periculum inuicem me-
tuens, ueteranos simul in suum ac reipublicæ auxi-
lium quanta potuit largitione, contraxit, iussusq;

G compas

comparato exercitui pro Prætoze præesse, & cum Hircio ac Pansa, qui consulatum susceperant. D. Bruto opem ferre, demandatum bellum tertio mense confecit duobus prælijs: priore Antonius eum fugisse scribit, ac sine paludamento equoq; post biduum de munitate apparuisse: Sequenti satis constat non modo ducis, sed etiam militis functum munere, atq; in media dimicatione, aquilifero legionis suæ grauitè saucio, aquilam humeris subiisse, diuq; portasse.

De eodem, & morte consulum.

CAP. XI.

¶ Alias,
paulo.

Hoc bello cum Hircius in acie Pansaq; † post ex vulnere perissent, rumor increbuit, ambos opera eius occisos, ut Antonio fugato, Repub. COSS. orbata solus uictores exercitus occuparet. Pansæ quidem aded suspecta mors fuit, ut Glyco medicus custoditus sit, quasi uenenum uulnè indidisset. Adijcit his Aquilius Niger, alterum è COSS. Hircium in pugna tumultu ab ipso interemptum.

Seceta optimatum per eum deserta.

CAP. XII.

Sed ut cognouit Antonium post fugam à M. L. Esposito receptum, ceterosq; duces & exercitus consentire pro patribus, causam optimatum sine cunctatione deseruit, ad prætextum mutatæ uoluntatis dicta factaq; quorundam calumniatus, quasi alij se puerum,

FUM,

rum, alij ornandum tollendumq; iactassent, ne aut sibi, aut ueteranis par gratia referretur. Et quò magis poenitentia prioris sectæ approbaret, Nursinos gradibus pecunia, & quam pendere nequirent, multatos extorres egit oppido: quòd Mutinensi acie interemptorum ciuium tumulo publicè extracto adscripserunt, pro libertate eos occubuisse.

Extorres.) Extorris est errans incertis sedibus, extra patriam eiectus. Sicut exul.

Bellum Philippense, & imperium eius Antonio dimissum. CAP. XIII.

INita cum Antonio et Lepido societate, Philippè se quoq; bellum, quanq̄ inualidus atq; æger, duplici prælio transiit: quorum priore castris exutus, uix ad Antonij cornu fuga euaserat: nec successum uictoriae moderatus est, sed capite Bruti Romam misso, ut statuæ Cesaris summitteretur, in splendidissimum quensq; captiuum, non sine uerborum contumelia seuit. Vt quidem uni suppliciter sepulturam precanti respondisse dicatur, iam istam in uolucrum potestatem fore. Alios patrem & filium pro uita rogantes sortiri, uel dimicare iussisse, ut alterutri concederetur, ac spectasse utrunq; morientem, cum patre qui se obtulerat occiso, filius quoq; uoluntaria occubisset nece. Quare cæteri, & in his M. Fauonius ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, impera-

zore Antonio honorificè salutato, hunc foedissimo conuitio coràm profciderunt. Partitis post uictoriam officijs, cùm Antonius orientem ordinandum,

¶ Aliàs, cō ipse ueteranos in Italiam reducendos, & municipa-
uocados.) libus agris † collocandos recepisset; neq; ueterano-
¶ Ali. prio rum, neq; † possessorum gratiam tenuit: alteris pelli
rum. se, alteris non pro spe meritorum tractari querentibus.

Bellum Perusinum. CAP. XIII.

Quo tempore L. Antonium fiducia consulatus, quem gerebat, ac fraternæ potētiae res nouas mouentem confugere Perusiam coëgit, & ad deditiōnem fame compulit, nō tamen sine magnis suis & ante bellum, & in bello discriminibus. Nam cum spe etaculo ludorum gregarium militem in XIII. ordinibus sedentem excitari per apparitorem iussisset:

Dilato ru rumore ab obtrectatoribus dilato, quasi eundem mox
more, pro discruciatum necasset, minimum absuit, quin periret
diulgato concursu, & indignatione turbæ militaris. Saluti fuit, quod qui desiderabatur, repente comparuit in columis, ac sine iniuria. Circa Perusinum autem murum sacrificans, penè interceptus est à manu gladiatorum, quæ oppido eruperat.

Apparitorem.) Quod appareant ad ministeriū præsentem dicuntur apparitores, quos etiam nominarunt statores. Apparitura est ministerium ipsum in quo præsto sunt magistratui ad obsequendum.

Dilato.) Hoc est inter gregarios milites diulgato.

Pœna inflicta captiuis in bello Perusino.

CAP. XV.

Perusia capta, in plurimos animaduertit, orare ueniam uel excusare se conantibus una uoce occurrens, moriendum esse. Scribunt quidam, trecentos ex dedititijs electos utriusq; ordinis, ad aram diuo Iulio extructam, Idibus Martijs hostiarum more

+ Alias, forte ex cōposito. Consulto, data opera, de composito, sic enim scriptum coligebatur ex uestigijs uetustæ scripturæ.

Bellum Siculum & alia gesta eius.

CAP. XVI.

Bellum Siculum inchoauit in primis, sed diu traxit intermissum sepius, modò reparandarum classium causa, quas tempestatibus duplici naufragio & quidem per æstatem amiserat, modò pace facta, flagitante populo ob interclusos commeatus, famemq; ingrauescentem, donec nauibus ex integro fabricatis, ac XX. seruorum millibus manumisissis, & ad remum datis, portum Iulium apud Baias, immisso in Lucrinum & Auernum lacum mari, effecit. In quo cum hyeme tota copias exercuisset, Pompeium inter Mylas, & Naulochum superauit, sub horã pu-

Ad rem dare.

gnæ tam arcto repente somno deuictus, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur, unde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi, ne rectis quidem oculis eum aspiciere potuisse instructam aciem:

4 Alias, super premium.

Verum † supinum coelum intuentem stupidum cubuisse, nec prius surrexisse, ac militibus in conspectum uenisse, quàm à M. Agrippa fugatæ sint hostium naues. Alij dictum factumq; eius criminatur, quasi classibus tempestate perditis exclamauerit, etiam inuito Neptuno uictoriam se adepturum. Ac die Circensium proximo solenni pompæ simulachrum dei detraxit: nec temere plura ac maiora pericula ullo alio bello adiit. Traiecto in Siciliam exercitu, cum partem reliquam copiarum continenti repeteret, oppressus ex improviso à Demochare & Apollophane præfectis Pompeij, uno demum nauigio ægerrimè effugit. Itè cum præter Locros Rhegiû pedibus iret, & prospèctis biremibus Pompeianis terram legentibus, suas ratus, descendisset ad littus, penè exceptus est. Tunc etiam per deuios tramites refugientem, seruus Aemilij Pauli comitis eius, dolens proscriptum olim ab eo patrem Paulum, & quasi occasione ultionis oblata, interficere conatus est. Post Pompeij fugam, collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium euocarat, superbientem XX. legionum fiducia, summasq; sibi partes terrore ac minis uindictam,

antem, spoliavit exercitu: supplicemq; concessa uita Cerceijs in perpetuum relegauit. M. Antonij societatem semper dubiam & incertam, reconciliationibusq; uarijs male focillatam, abruptit tandem. Et quo magis degenerasse eum à ciuili more approbaret, testamentum, quod is Romæ etiam de Cleopatra liberis inter hæredes nuncupatis reliquerat, aperiendum recitandumq; pro concione curauit. Remisit tamen hosti iudicato necessitudines, amicosq; omnes, atque inter alios C. Sositium & T. Domitium tunc adhuc COSS. Bononiensibus quoq; publicè, quòd in Antojuniorum clientela antiquitus erant, gratiam fecit coniurandi cum tota Italia pro partibus suis. Nec multò post nauali prælio apud Actium uicit, in seruidimicatione protracta, ut in nauis uictor pernoctauerit.

Gratiã fecit cõiurã di, pro permisit coniurare. In serum, p in uesperam.

Locros.) Vrbs est in finibus Italix ad Locrinum montè. Incolas uocant Locrenses, quos nominarunt etiam Epizephyrios, à promõtório, à quo incipit, quam uocarunt magnam Græciam, quæ est frons Italix. Sunt & alij Locri in Græcia quos cognomine dicunt Ozolas, quia male olent. Sunt quoq; Locri Epicnemidij siue Opontij uocati.

Circeos.) De hac insula scribit Homerus immenso mari circumdatam fuisse. Latiumq; antiquè terminauit: De qua Strabo. 5. Virg. 7. Plin. in 3.

Focillatam.) Focillo significat alo nutritio ue. Sic hoc loco intelligendum est male nutritam aut firmatam fuisse amicitiam Augusti & Antonij.

Gratiam fecit coniurandi.) Hoc est fecit coniurandi potestatem.

Bellum Actiacum & Alexandrinum, cum eius
in Antonium & Cleopatram uictoria.

CAP. XVII.

Recepit se
Samum insu-
lam, absq;
præposi-
tione.
+ Alias,
alia tem-
pestate.

AB Actio cum Samum insulam in hyberna se
recepisset, turbatus nuntijs de seditione mili-
tum, præmia, & missionem poscentium, quos ex om-
ni numero cōfecta uictoria Brundusium præmiserat,
repetit † Italiam, tempestate in traiectu bis confla-
tū. primò inter promontoria Peloponnesi atq;
Aetoliæ, rursus circa montes Ceraunios, utrobiq; par-
te Liburnicarum demersa, simulq; eius, in qua uehe-
batur, fuis armamentis, & gubernaculo diffracto.
Nec amplius, quàm septem & XX. dies, donec desi-
deria militum ordinarentur, Brundusij commora-
tus, Asiae syriæq; circuitu Aegyptum petit. Obses-
saq; Alexandria, quò Antonius cum Cleopatra con-
fugerat, breui potitus est. Et Antonium quidem se-
ras conditiones pacis tentantem, ad mortem adegit,
uiditq; mortuum Cleopatræ, quam seruatam trium-
pho magnopere cupiebat, etiam Psyllos admouit, qui
uenenum ac uirus exurgerent, quòd perijisse morsu a-
spidis putabatur. Ambobus communem sepulturæ
honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum
perfici iussit. Antonium iuuenem maiorem de duo-
bus Fulvia genitis, simulachro diui Iulij, ad quod post
multas et irritas preces confugerat, abreptum inter-
emit.

emit. Item *Cesarionem*, quem ex *Cæsare* patre *Cleo-*
patra concepisse prædicabat, retractū è fuga suppli-
 cio affecit. Reliquos *Antonij* reginæq; communes li-
 beros, non secus ac necessitudine iunctos sibi, & con-
 seruauit, & mox pro conditione cuiusq; sustinuit ac
 fouit.

Liburnicarum. Appianus dicit. *Liburnicas* uo-
 catas celerrimas naues, à populis *Liburnis* in *Illy-*
rico, qui olim piratæ freti nauiam uelocitate præ-
 dabantur, mare lonium uicinasq; insulas omnes.
 Vocatur autem hoc nauigij genus etiam *Liburnū*,
 & *Liburna*, atq; ut hic, *Liburnica*.

Psyllus. ψυλλός, teste *Plinio* lib. 7. gens est *Libyæ*
 cui innata est uis quædam aduersus uenenum aspi-
 dum aliorumq; serpentum. Ita uidemus *Augustum*
 secū *Psyllis* duxisse: Sic *Plutarchus* de *Catone* scri-
 bit Propterea secum *Psyllus* habuisse, qui mederēt
 serpentum moribus.

Gesta per eum in *Aegypto*.

CAP. XVIII.

PER idem tempus conditorium, & corpus *Ma-*
gni Alexandri, cum prolatum è penetrali sub-
 iecisset oculis, corona aurea imposta, ac floribus a-
 speris ueneratus est: consultusq; num & *Ptolemæ-*
um inspicere uellet, regem ait se uoluisse uidere, non
 mortuos. *Aegyptum* in prouinciæ formam reda-
 ctam, ut feraciorem, habilioremq; annonæ urbi-
 cæ redderet, fossas omnes, in quas *Nilus* exæstuat,
 oblimatas longa uetustate, militari opere deterisit.
 Quoq; *Actiæ* uictoriæ memoria celebrator &

in posterum esset, urbem Nicopolim apud Actium condidit; ludosq; illic quinquennales constituit, & ampliato uetere Apollinis templo, locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum naualibus spolijs, Neptuno ac Marti consecrauit.

Coniurationes & conspirationes contra eum.

CAP. XIX.

T Vmultus post hæc, ac etiam rerum nouarum initia, coniurationesq; complures prius quam inualescerent indicio detectas compressit, et alias alio tempore: Lepidi iuuenis, deinde Varronis Murene, et Fannij Cepionis, mox M.† Egnatij, ex in Plauti Rusti, Lucijq; Pauli progeneri sui, ac præter has L. Andasiij falsarum tabularum rei, ac neq; ætate, neque corpore integri, Themasiini Epicardi ex gente Parthica Hybridæ, ad extremum Telephi mulieris serui nomenclatoris. Nam ne ultimæ quidem sortis hominum conspiratione & periculo caruit. Audasius atq; Epicardus Iuliam filiam, & Agrippam nepotem ex insulis, quibus continebantur, rapere: ad extremum Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsum & Senatam adgredi destinauerant. Quinctiam quondam iuxta cubiculum eius lixa quidam ex illyrico exercitu ianitoribus deceptis noctu deprehensus est, cultro uenatorio cinctus, impositus ne mentis an simulata dementia, incertum. Nihil

4 Ali. Genati, ex in Planci. Progener, generi pater.

hil enim exprimi quæstione potuit.

Progeneri.) Hoc est, pater generi, huic correspondet profocer. Progener est etiam auo neptis suæ uir.

Bella externa per eum gesta.

CAP. XX.

EXterna bella duo omnino per se gessit, Dalmaticum adolescens adhuc et Antonio deuicto Cantabricum. Dalmatico etiam uulnera excepit, una acie dextrû genu lapide ictus, altera autem & crus, & utrunq; brachium ruina pontis consauciatus. Reliqua per legatos administravit, ut tamen quibusdam Pannonicis atq; Germanicis, aut interueniret, aut nō longè abesset, Rauennam, uel Mediolanum, uel Aquileiam usq; ab urbe progrediens.

Prouinciæ per eum domitæ, & item aliæ in amicitiam receptæ.

CAP. XXI.

Domuit autem partim ductu, partim auspicijs, uis, Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni, item Rhetiam et Vin delicos ac Salassos gentes Alpinas coërcuit, & Dacorum incursiones, tribus eorum ducibus cum magna copia cæsis, Germanosq; ultra Albim fluum summouit; ex quibus Sueuos, & Sicambros dedentes se traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris

agris collocavit. Alias item nationes male quietas, ad obsequium redegit. Nec ulli genti sine iustis & necessarijs causis bellum intulit. Tantumq; absuit à cupiditate quoquo modo imperium, uel bellicam gloriam augendi, ut quorundam Barbarorum principes in ade Martis ultoris iurare coegerit, mansuros se in fide, ac pace, quam peterent: à quibusdam uerò nouū genus obsidū foeminas exigere tentauerit, quòd negligere marium pignora sentiebat: & tamen potestatem semper omnibus facit quoties uellent, obsides recipiendi. Neq; aut crebrius, aut perfidiosius rebelantes grauiore unquam multatus est poena, quàm ut captiuos sub lege uenundaret, ne in uicina regione seruirent, ne ue intra tricesimum annum liberarentur. Qua uirtutis moderationisq; fama, Indos etiam ac Scythas, auditu modò cognitos pellexit ad amicitiam suam, populiq; Romani ultrò per legatos petendam. Parthi quoq; & Armenij uendicanti facile cesserunt, & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerant, reposita reddiderunt, obsidesq; insuper obtulerunt: deniq; pluribus quondam de re gno concertantibus non nisi ab ipso electum comprobauerunt.

Perfidiose
Multatus
est poena,
propunijt

Quondā,
p quodā
tempore.

Obsidum. Obses est qui datur pignori, ea lege si is qui dat fidem non seruat, obsidis uita & fortuna sit in manu accipientis. Putant dictam ab obsidione, quod in ea necessitate maximè dari solent.

Ianus per eum clausus: nec non triumphi & ovationes eius. CAP. XXII

IAnum Quirinum semel atq; iterum à condita urbe ante memoriam suam clausum, in multo breviori temporis spatio, terra mariq; pace parta, tertio clausit. Bis ovans ingressus est urbem, post Philippense, & rursus post Siculan bellum. Curules triumphos tres egit, Dalmaticum, Aetiacum, Alexandrinum, continuo triduo omnes.

Curules triumphos.) Curulis est ex ebore sedes. Erat maximus triumphus curulis, in quo iunctis equis albis triūphator uehebatur curru deaurato.

De duabus cladibus eidem illatis.

CAP. XXIII.

Omnis graues ignominias cladesq; duas omnino, nec alibi, quàm in Germania, accepit, Lolianam & Varianam: sed Lolianam maioris infamiae quàm detrimenti, Varianam penè exitiabilem, tribus legionibus cum duce, legatisq; & auxilijs omnibus cæsis. Hac nunciata, excubias per urbem indixit, ne quis tumultus existeret: & praesidibus prouinciarum prorogauit imperium, ut & à peritis & asuetis socij continerentur. Vouit & magnos ludos loui Opt. Max si Rempub. in meliorem statum uertisset: quod factum Cymbrico Marsicoq; bello erat. Adeo tñanq; consternatum ferunt, ut per continuos menses, barba capilloq; summissa caput interdum fori-

Aldus ita legit: Graues igno. &c. omnes fini præcedenti annectens. Exitiabilis clades, pro internecina.

Alas, cōmonerentur.

Alas, deniq;

110 C. SVETONII TRANQ.
foribus illideret, uociferans: Quintili Vare, legiones
redde: diemq; cladis quotannis mœstum habuerit, ac
lugubrem.

Disciplina eius circa rem militarem.

CAP. XXIII.

In re militari & commutauit multa & instituit:
atq; etiam ad antiquum morem nonnulla reuoca-
uit: disciplinam seuerissimè rexit, ne legatorum quis-
dem cuiquam, nisi grauatè, hybernisq; demum men-
sibus permisit uxorem interuifere. Equitem Rom.
quòd duobus filijs adolescentibus, causa detrectandæ
sacramenti pollices amputasset, ipsum bonaq; subie-
cit hastæ: quem tamen, quòd imminere emptioni pu-
blicos uidebat, liberto suo addixit, ut reगतū in
agros pro libero esse sineret. Decimā legionem con-
tumacius parentem cum ignominia totam diuisit.
Item alias immodestè missionem postulantes, citra
commoda emeritorum præmiorum exautorauit: co-
hortes, si quæ cessissent loco, decimatas hordeo pa-
uit. Centuriones statione deserta itidem, ut manipu-
lares capitali animaduersione punijt: pro cætero de
lictorū genere uarijs ignominijs affecit, ut stare per
totum diem iuberet ante prætorium, interdum tuni-
catos distinctosq;, nonnunquam cum decempedis, uel
etiam cespitem portantes.

Discinctos. Ignauos, desides, timidosq; nomina-
bant, pigri enim semper cōspiciuntur uestibus de-
missis

D. OCTAVIUS AVGV. III

missis & non cinctis. Fortes autem quo sint expedi-
tiores ad res exequendas succincti semper sunt,
quos ueteres appellabant accinctos, & præcinctos,
Græci *ἀκκινκτοὺς* uocant.

Gesta eius circa rem militarem.

CAP. XXV.

Neq; post bella ciuilia, aut in cōcione, aut per
edictum ullos militum commilitones appella-
bat, sed milites: ac ne à filijs quidem, aut priuignis
suis imperio præditis aliter appellari passus est, am-
bitiosus id existimans quàm aut ratio militaris, aut
temporum quies, aut sua domusq; suæ maiestas postu-
laret. Libertino milite præterquàm Romæ incen-
diorum causa, & si tumultus in grauiore annonâ me-
tueretur, bis usus est: semel ad præsidium colonia-
rum Illyricum contingentium: iterum ad tutelam
ripæ Rheni fluminis: eosq; seruos adhuc uiris, fœ-
minisq; pecuniosioribus indictos, ac sine mora ma-
numissos, sub priore uexillo habuit, neque aut com-
mixtos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Do-
na militaria aliquantò facilius phaleras & torques,
quicquid auro argentoq; constaret, quàm uallares,
ac murales coronas, quæ honore præcellerent, da-
bat: has quàm parcissimè, & sine ambitione, ac sæ-
pe etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in † Cili-
cia post naualem uictoriam cæruleo uexillo dona-
uit.

† Ali. Sici-
lia.

uit. Solos triumphales, quanquam & socios expeditionum, & participes uictoriarum suarum nunquam donis impertiendos putauit: quod ipsi quoque ius habuissent tribuendi ea quibus uellent. Nil autem minus in perfecto duce, quam festinationem temeritatemque conuenire arbitrabatur. Crebro itaque illa iactabat:

Versus est *Σπευδ' ε βραδ' εως ασφαλινς γουρ' ες αμεινωμηθροχαι-*
θρασυζ στρατελατηζ.
 cus tetra-

meter, nisi
φ στραλα-
 7ms addi-
 dit de suo.
 Et, Sat celeriter fieri, quicquid fiat satis bene. Prælium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior emolumentum spes, quam damni metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo sectantes discrimine, similes aiebat esse aureo hamo piscantibus, cuius abrupti damnum nulla captura pensari posset.

De consularibus & alijs gestis per eum.

CAP. XXVI.

Magistratus, atque honores & ante tempus, & quosdam noui generis, perpetuosque cepit: consulatum uigesimo ætatis anno inuasit, ad motus hostiliter ad urbem legionibus, missisque qui sibi nomine exercitus deposcere. Cum quidem cunctante Senatu, Cornelius Centurio princeps legationis, reiecto sagulo ostendens gladii capulum, non dubitasset in curia dicere, Hic faciet, si uos non feceritis

tis. Secundum consulatum post IX. annos, tertium anno interiecto gessit, sequentes usq; ad undecimum continuavit. Multisq; mox cum deferrentur, recusatis, duodecimum magno, id est, septendecim annorum interuallo, & rursus tertiumdecimum biennio post ultro petijt, ut C. & Lucium filios amplissimo pæditos magistratu, suo quenq; tyrocinio deduceret in forum. Quinq; medios consulatus à sexto ad undecimum annos gessit. Cæteros autem sex, aut novem, aut sex, aut quatuor, aut tribus mensibus, secundum uerò paucissimis horis. Nam die Calendarum Ianuarij, cùm manè pro æde Capitolini Iouis paululum curuli sella præsedisset, honore abiijt, suffecto alio in ⁴ Aliis consule. locum suum. Nec omnes Romæ, sed quartum consulatum in Asia, quintum in insula Samo, octauum & nonum Tarracone inijt.

Sagulo. Vestis militaris est, diminutium à Sago chlamide, quod genus uestis solebat indui in tu multa & bello.

Gesta per eum in officijs triumuiratus & tribunitiæ potestatis.

CAP. XXVII.

Triumviratum Reip. constituendæ per decem annos administravit: in quorestitit quidè aliquandiu collegis, ne qua fierat proscription, sed inceptam utroq; acerbius exercuit. Nanq; illis in multorū sæpe personam per gratiam & preces exorabilibus, solus magnopere contendit, ne cui parceretur:

H proscri

proscripsitq; etiam C. Troianum tutorem suum, eundemq; collegā patris sui Octauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit, cū peracta proscriptione, M. Lepidus in Senatu excusasset præterita, & spem clementiæ in posterum fecisset, quoniam satis poenarum exactū esset, hūc è diuerso professum, ita modū se proscribendi statuisse, ut oīa sibi relinquerit libera: in cuius tamē pertinaciæ poenitentiam, po-

Alias, honorauit.

stea T. Iunij Philopomenē, q; patronū suū proscrip-
tū celasse olim diceretur, equestri dignitate † deco-
rauit. in eadē hac potestate multiplici flagrauit inui-
dia: nā et Pinariū equitem Ro. cum concionāte se ad-
missa turba paganorū apud milites subscribere que-
dā animaduertisset, curiosum ac speculatorē ratus, co-
rā se cōfodi imperauit. Et Tediū Afrū COS. designa-
tū, quia factum quoddā suo maligno sermone carpsis-

Alias, con-
terruit.

set, tantis † perterruit minis, ut is se præcipitauerit.
Et Q. Gallū Prætorē, in officio salutationis, tabellas
duplices ueste tectas tenentem, suspicatus gladiū oc-
culere, nec quicquā statim, ne aliud inueniretur, ausus
inquirere, paulò post per Cēturiones et militū raptū
è tribunali, seruilē in modū torsit: ac fatentē nihil ius-
sit occidi, prius oculis eius sua manu effossis: quē tamē
scribit colloquio petito insidiatū sibi, coniectumq; à
se in custodiā, deinde urbe interdicta dimissū, naufragio
uel latronū insidijs periisse. Tribunitiā potestate
perpe-

perpetuā recepit: in quo semel atq; iterū per singula
lustra collegam sibi cooptavit. Recepit & morum le-
gumq; regimen aequē perpetuum: quo iure, quanquā
sine censura & honore, censum tamen populi ter egit:
primum ac tertium cum collega, medium solus.

Lustra. Est spacium quinque annorum lustrū, a
luēdo uolunt dictum esse, quia quinto quoq; anno
uestigalia & tributa persoluebātur, & urbs lustra-
batur sacris, quæ sacra quoq; lustrabantur. Dicun-
tur etiam lustra Iupanaria, ubi meretrices habitāt.
Item ferarum habitacula nominant lustra.

Cogitatio resignandi imperiū, & ornatus urbis.

CAP. XXVIII.

DE reddēda Rep. bis cogitauit: primò post op-
pressum statim Antoniū memor obiectum ab
eo sibi sepius, quasi per ipsum staret, ne redderetur:
ac rursus tædio diuturnæ uoletudinis, cū etiam magis-
tratibus ac Senatu domū accitis, rationarium impe-
rij tradidit. Sed reputans et se priuatū non sine peri-
culo fore, & illā pluriū arbitrio temerè committi, in-
retinēda perseuerauit, dubiū euentu meliore an uolū-
tate, quā uoluntatē cū præsidens identidē præ se fer-
ret, quodā etiam edicto his uerbis testatus est: Ita mi-
hi saluā ac sospitē Remp. sistere in sua sede liceat, at
que eius rei fructū percipere, quē peto, ut optimi sta-
tus autor dicar, & moriens ut feram mecū spem, man-
sura in uestigio suo fundamenta R.P. quæ iecero: se-
citq; ipse se compotem uoti, nisi us omni modo, ne quē

Quā uolū-
tatem, cū
mox præ-
cesserit uo-
luntate,
quod in
Rufino re-
prehendit
Hierony-
mus.

noui status pœniteret. Urbē namq; pro maiestate imperij ornata, & inundationibus incendijsq; obnoxiam, excoluit adeò ut iure sit gloriatus, marmoreã se relinquere, quam lateritiã accepisset. Tutam uero quantum prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.

Opera publica per eum et alios instructa.

CAP.

XXIX.

Publica opera plurima extruxit, ex quibus uel præcipua, forū cum æde Martis ultoris, templū Apollinis in palatio, ædē tonantis Iouis in Capitolio. Fori extruendi causa fuit hominū & iudiciorū multitudo, quæ uidebatur, non sufficientibus duobus etiã tertio indigere. Itaq; † festinantibus, nec dum perfectis. Et a Martis æde publicatū est, cautūq; ut separatim in eo publica iudicia, et † sortiones iudicū fierēt. Ac dem Marti bello Philippēsi pro ultione paterna suscepto uouerat. Sanxit ergo ut de bellis triumphisq; hic consuleretur Senatus, prouincias cum imperio petituri, hinc deducerentur, quiq; uictores redissent huc insignia triumphorum inferrent. Templū Apollinis in ea parte palatinæ domus excitauit, quam fulmine istam desiderari à deo aruspices pronunciarēt. Addita porticus cum bibliotheca Latina, Græcāq; quo loco iam senior sæpe etiam Senatum habuit, decuriasq; iudicū recognouit. Tonati Ioui ædē cōsecrauit liberatus

† Alias, festinatius.
† Alias. sortitiones.

liberatus periculo cum expeditione Cantabrica, per
 nocturnum iter lecticam eius fulgur † perstrinxisset, seruumq; prælucentem exanimasset. Quædã etiã
 opera sub nomine alieno nepotum scilicet, & uxoris
 sororisq; fecit, ut porticũ, basilicamq; Lucij & Caij
 Item porticus Liviæ & Octaviæ, theatrumq; Mar-
 celli. Sed & cæteros principes viros sæpe hortatus
 est, ut pro facultate quisq; monumentis uel nouis, uel
 reſectis & excultis urbem adornarent: multaq; à
 multis extructa sunt, sicut à Martio Philippo ædes
 Herculis & Musarum, à Lucio Cornificio ædes Dia-
 nae, ab Asinio Pollione atrium Libertatis, à Munat-
 io Planco ædes Saturni, à Cornelio Balbo theatrum,
 à Statio Tauro amphitheatrum, à M. uerò Agrippa
 complura & egregia.

+ Al. præ
 strinxisset
 Prælucente
 dicitur qui
 præcedit
 cum lumi
 ne.

De diuisione urbis, templisq; & uijs per eum
 instauratis, item & Tiberi ampliato.

CAP. XXX.

SPACIUM urbis in regiones uicosq; diuisit, institu-
 itq; ut illas annui magistratus sortitò tueren-
 tur, hos magistri è plebe cuiusq; uiciniæ electi. Ad-
 uersus incēdia excubias nocturnas uigilesq; commen-
 tus est: ad coërcendas inundationes, alueum Tibe-
 ris laxauit ac repurgauit, completum olim ruderi-
 bus, et ædificiorum prolapsionibus coartatum. Quò
 autem facilius undiq; urbs adiretur, desumpta sibi

Manubialis pecunia.

Flaminia uia, Arimino tenus munienda, reliquas triumphalibus uiris ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Aedes sacras uetustate collapsas, aut incendio absumptas refecit, easq; & ceteras opulentissimis donis adornauit, utpote qui in cellam Capitolini Iouis XV I. millia pondo auri, gemmasq; ac margaritas quinquecentis HS. una donatione contulerit.

Ruderibus. Rudus est testa confracta & materia pauimentorum & ædificiorum raptorum, quæ erant ex arena, calce, & lapidibus.

Manubialis pecunia. Est pecunia collecta ex manubijs, hoc est præda hostium. Nam communi præda utebantur ad communem reipub. usum.

Gesta per eum in pontificatu maximo.

CAP. XXXI.

Sustinuerat, pro uoluerat, ut ante.

Postquam uerò pontificatum maximum, quem nunquam uiuo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demum suscepit: quicquid fatidicorum librorum Greci Latiniq; generis, nullis uel parum idoneis autoribus, uulgò ferebatur, supra duo millia contracta undiq; cremauit, ac solos retinuit Sibyllinos, hos quoque delectu habito, condiditq; duobus forulis auratis sub palatini Apollinis basi. Annum à diuo Iulio ordinatum, sed postea negligentia conturbatum atq; confusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in cuius ordinationem Sextilem mensem è suo cognomine nuncupauit, magis quàm Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi & primus consulatus, & insignes uicto.

uictoriae obtigissent. Sacerdotum & numerum & dignitatem, sed & commoda auxit, præcipuè Vestalium uirginum: cumq; in demortue locum aliam capi oporteret, ambirentq; multi ne filias in sortem darent, adiurauit, si cuiusquam neptium suarum compe-teret etas, oblatorum se fuisse eam. Nonnulla etiam ex antiquis ceremonijs paulatim abolita restituit: ut Salutis augurium, Diale flamineum, sacrum Lupercale, ludos seculares, & compitalitios. Lupercalibus uenit currere imberbes. Item secularibus ludis iuuenes utriusq; sexus prohibuit illum nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. Compitales Lares ornare bis anno instituit uernis floribus & æstiuis. Proximum à dijs immortalibus honorem memoriae ducū præstitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent. Itaq; & opera cuiusq; manētibus titulis restituit, et statuas omnium triumphali effigie in utraque fori sui porticu dedicauit. Professus est edicto commentum id se, ut illorum uelut exemplar, & ipse dum uiueret, & insequentium ætatum principes exigeretur à ciuibus. Pompeij quoq; statuam contra theatri eius regiam, marmoreo Iano supposuit translata à curia, in qua C. Cesar fuerat occisus.

Sacrum lupercale. In hoc sacro iuniores nudi per urbem oberrabant, propter tollendam omnē stupri occasionem.

Secularibus.) Seculares uocantur, quod soliti sint hi ludi singulis seculis, hoc est cētū annis celebrari Compitales.) Dicti sunt, quod per compita agitantur.

Correctio eius & reformatio abusuū & excessuum. CAP. XXXII.

PLeraq; pessimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex consuetudine licentiæq; bellorum ciuiliū durauerant, aut per pacem etiam

extiterant. Nam et grassatorum plurimi palam se ferrebant succincti ferro, quasi tuendi sui causa, & rapti per agros uiatores sine discrimine, liberi seruiq; ergastulis possessorum supprimebantur: Et plurimæ

factiones titulo collegij noui, ad nullius non facinoris societatem coibant. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit: ergastula recognouit: collegia præter antiqua et legitima dissoluit

tabulas ueterum ærarij debitorum, uel præcipuam calumniandi materiam t̄ exussit: loca in urbe publicae iuris ambigui possessoribus adiudicauit: diuturnorum reorum, & ex quorum sordibus nihil aliud quàm uoluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit, condicione proposita, ut si quæ quis repetere uellet, per periculum pœnæ subiret. Ne quod autem maleficium negotium ue impunitate uel mora elaberetur, triginta

actui rerum accommodauit. Ad tres iudicum decurias,

Grassatores, q̄ grassantur ferro.

Nullius non facinoris, pro cuius facinoris.

4 Alias, excussit.

4 Ali. ampliatos. Actui rerum pro agentibus rebus.

* amplius dies, qui honorarijs ludis occupabantur, actui rerum accommodauit.

rias,

rias, quartam addidit ex inferiore censu, quæ duce-
nariorum uocaretur, iudicaretq; de leuioribus sum-
mis. Iudices à tricesimo ætatis anno allegit, id est,
quinquennio maturius quàm solebant. At plerisq; iu-
dicandi munus detrectantibus, uix concessit, ut singu-
lis decurijs per uices annua uacatio esset, & ut soli-
tæ agi Nouembri ac Decembri mense res omitte-
rentur.

Ergastulis.) Ergastulum dictum est ab ἔργαστα, id est, operor. Est aut locus ubi uincti serui conti-
nentur, uel etiam laborant.

Actui rerum.) Id est, rebus causisq; agendis & cog-
noscendis.

Modus eius & mos in iure dicendo.

CAP. XXXIII.

IPse ius dixit assidue, & in noctem nonnunquã si-
parum corpore ualeret, lectica pro tribunali col-
locata, uel etiam domi cubans. Dixit autem ius non
diligentia modò summa, sed et lenitate: si quidem ma-
nifesti parricidij reum, ne culco insueretur, quod non
nisi confessi afficiebantur pœna, ita fertur interro-
gasse: Certè † patrem tuum non occidisti? Et cùm de † Aliàs, pa-
falso testamento ageretur, omnesq; † signatores lege † Aliàs, se-
Cornelia tenerentur, non tantum duas tabellas dam-
natoriam & absolutoriam simul cognoscentibus de-
dit, sed tertiam quoque, qua ignosceretur ijs, quos
fraude ad signandũ, uel errore inductos constitisset.

H S Appel=

Appellationes quotannis urbanorum quidem litigatorum prætori delegauit urbano: at prouincialium consularibus uiris, quos singulos cuiusq; prouinciæ negotijs præposuisset.

De legibus per eum sancitis, & alijs retractatis.

CAP. XXXIIII.

LEges retractauit, & quasdam ex integro sanxit, ut sumptuariam, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, de maritandis ordinibus. Hanc cum aliquantò quam cæteras seuerius emandasset, præ tu multu recusantium perferre non potuit, nisi adempta demum lenitæue parte pœnarum, & uacatione triennij data, auctisq; præmijs. Sic quoq; abolitione eius publico spectaculo pertinaciter postulante equite accitos Germanici liberos, receptosq; partim ad se, partim in patris gremiũ ostentauit, manu uultuq; significans, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumq; etiam immaturitate sponſarum, & matrimoniorum crebra mutatione uim legis eludi sentiret, tempus sponſas habendi coarctauit, diuortijs modum imposuit.

Sumptuariam. Lex sumptuaria quæ est de moderandis in uictu sumptibus data. Cato uocat eam cibariam: comprimebat enim luxum in cibis.

Reformatio Senatus, & modus conueniendi eiusdem.

CAP. XXXV.

Perferre legem nõ potuit, p ad finem, siue ad plenum ferre cum cepisset.

Senatorum affluentem numerum deformi et in-
 condita turba (erant enim super mille, et quidam plusquam.
 indignissimi, et post necem Caesaris per gratiam et
 premium allecti, quos † abortiuos uulgus uocabat) Abortiuus,
 ad modum pristinum et splendorem redegit duabus
 lectiōibus. Prima ipsorum arbitrato, quo uir uirum
 sunt.

legit. Secunda suo et Agrippae, quo tempore aestima-
 tur lorica sub ueste munitus, ferroque cinctus praese-
 disse, decem ualentiſſimis senatorij ordinis amicis sel-
 tisimi.

lam suam circumstantibus. Cordus Cremutius scribit,
 ne admissum quidem tunc quenquam senatorum, nisi
 solum, et praetentato sinu. Quosdam ad excusandi
 se uerecundiam compulit, seruauitque etiam excusan-
 tibus inſigne uestis, et spectandi in orchestra, epulā-

diq; publice ius. Quo autem lecti probatiq; et reli-
 giosius, et minore molestia senatoria munera. funge-
 rentur, sanxit, ut prius quam consideret quisquam,

thure ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cu-
 ius templo coiretur, et ne plus quam bis in mense le-
 gitimus Senatus ageretur, Calendis scilicet et idibus.

ne ue Septembri Octobri ue mense ullo et adesse ali-
 os necesse esset, quam sorte ductos, per quorum nu-
 merum decreta confici possent: sibiq; instituit consi-
 lia sortiri semestria, cum quibus de negotijs ad fre-
 quentem Senatum referendis antè tractaret. Senten-
 tias de maiore negotio non more, † neq; ordine, sed

prout

Super, siue
 supra, pro
 plusquam.
 † Alias, or
 cinos.

Abortiuus,
 qui abor-
 tu nati
 sunt.

Valentissi-
 mi, robu-
 tissimi.

Fungi mu-
 nera, pro
 munerib.

Bis in mē-
 se, pro bis
 singulis
 mensibus.

† Alias, at
 que.

prout libuisset, prerogabat, ut perinde quisque animum intenderet ac si censendum magis quam assentiendum esset.

De eodem.

CAP. XXXVI.

Avtor & aliarum rerum fuit, in quæis ne acta Senatus publicarentur: ne magistratus deposito honore statim in prouincias mitterentur: ut pro consulibus ad multos & tabernacula, quæ publicè locari solebant, certa pecunia constitueretur: ut curæ ærarij à Quæstoribus urbanis ad Prætorios Prætores uel transfiret: ut centumuiralem hastam quæ Quæstura functi consueuerat cogere, decemuir cogent.

Officia per eum excogitata.

CAP. XXXVII.

Quoque plures partem administrandæ Reipublicæ caperent, noua officia excogitauit: Curæ operum publicorum, uiarum & aquarum aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi, præfecturam urbis, *Recognoscere turmas, pro recensere.* triumuiratum legendi Senatus, & alterum recognoscendi turmas equitum, quotiescunq; opus esset. Censores creari desitos longo interuallo creauit, numerum Prætorum auxit. Exegit etiam ut quoties consulatus sibi daretur, binos pro singulis collegas haberet, nec obtinuit reclamantibus cunctis, satis maiestatem eius imminui, quòd honorem eum non solus, sed cum altero gereret.

Bellica

Bellica uirtus per eum honorata.

CAP. XXXVIII.

Nec parcior in bellica uirtute honorada † ⁴ Alias, supra. Super siue supra pro plusq̄.
 per triginta ducibus iustos triumphos, et ali
 quando pluribus triumphalia ornamenta decernen-
 da curauit. Liberis Senatorum, quo celerius Reipub.
 assuescerent, protinus uirilem togam, latum clauum
 inducere, & curiæ interesse permisit, militiamq̄; au-
 spicantibus, non tribunatum modò legionum, sed &
 præfecturas alarum dedit. At ne quis expers castro-
 rum esset, binos plerunq̄; laticlauios præposuit singu-
 lis alis. Equitum turmas frequenter recognouit, post
 longam intercapedinem reducto more transuectio-
 nis: sed neque detrahi quenquam in transuehendo ab
 accusatore passus est, quod fieri solebat. Et senio uel
 aliqua corporis labe insignibus permisit, præmissis
 in ordine equo, ad respondendum quoties citaren-
 tur, pedibus uenire: mox reddendi equi gratiam se-
 cit eis, qui maiores annorum quinq̄; & triginta reti-
 nere eum nollent.

Laticlauiū
 lato clauo
 insignes.
 Recogno-
 uit tur-
 mas. Inter-
 capedo, p̄
 interual-
 lo.

Gratiam
 fecit red-
 dēdi equi.

Laticlauios.) Senatores sic uocati sunt qui erāt
 lato clauo, ueste senatoria insignes. Græcis dicun-
 tur πλατύσμοι.

Ratio uitæ exacta per eū ab unoquoq̄; equite Ro-
 mano.

CAP. XXXIX.

Impetratisq̄; à Senatoribus decem † adiutoribus, ⁴ Alias, ad inaratori-
 unumquēq̄; equitum, rationem uitæ reddere coē-
 bus,
 git,

git, atq; ex improbatis alios pœna, alios ignominia notauit, plures admonitione, sed uaria. Leuissimum

† Alii, traditio coram pugillari-
dite coram, quos taciti, & ibidem statim legerent. Notauitq;
pugillari, aliquos, quod pecuniis leuioribus usuris, grauiore mu-
quo. tuati scenore collocassent.

Quædam eius ordinationes circa Rempubicam.

CAP. XL.

Comitijis tribunitijs si deessent cãdidati, Senatores ex equitibus Romanis creauit, ita ut potestate transacta, in utro uellent ordine, manerent. Cum autem pleriq; equitũ, attrito bellis ciuilibus matrimonio, spectare ludos è quatuordecim non auderent metu pœnæ theatralis, pronunciauit non teneri ea, quibus ipsis parentibus ue equester census unquã fuisset. Pop. Rom. censum uicatim egit: ac ne plebs frumentationum causa frequentius à negotijs auocaretur, ter in annum quaternũ mensium tesseras dare destinauit, sed desideranti consuetudinem ueterẽ concessit rursus, ut sui cuiusq; mensis acciperet. Comitiorum quoq; pristinum ius reduxit, ac multiplici pœna coercito ambitu, Fabianis & Scapensibus tribulibus suis die comitiorum, ne quid à quoquam candidato desiderarent, singula millia nummũ à se diui debat. Magni præterea existimans, syncerum atque ab omni colluione peregrini ac seruilis sanguinis incorru-

incorruptum seruare populum, & ciuitatem Romanam parcissimè dedit, & manumittendi modum terminauit. Tiberio pro cliente Græco petenti rescriptit non aliter se daturum, quàm si præsens sibi persuasisset, quàm iustas petendi causas haberet. Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit, immunitatem obtulit, affirmans se facilius passurum fisco detrahi aliquid, quàm ciuitatis Romanæ uulgari honorem. Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate iusta remouisse, cum & de numero & de conditione ac differentia eorū, qui manumitterentur, curiosè cauisset, hoc quoque adiecit, ne uinctus unquam tortusue quis ullo libertatis genere ciuitatem adipisceretur. Etiam habitum uestitumq; pristinum reducere studuit. Ac uisa quondam pro concione pullatorum turba, indignabundus & clamitans, en ait:

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.
Negocium ædilitatis dedit, ne quem posthac paterentur in foro circo ue, nisi positis lacernis togatum consistere.

Tesseras.) Nota sunt uaria significata Tesserae. Hoc loco ponit Suetonius pro signo frumentario, quo exhibito plebs accipiebat certam mensuram frumenti certis anni temporibus.

Lacernis.) Erant lacernæ albæ, coccinæ, poterant indui & exui utrinq; à lacerando dictæ sunt.

Liberalitas eiusdem. CAP. XLI.

Libe-

Liberalitatem omnibus ordinibus per occasio-
nes frequenter exhibuit. Nam & inuenta urbi
Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam
nummaria rei effecit, ut scenore diminuto, plurimum
agrorum precijs accesserit. Et postea quoties ex dam-
natorum bonis pecunia superflueret, usum eius gra-
tuitum ijs, qui cauere in duplum possent, ad certum
tempus indulxit. Senatorum censum ampliauit, ac pro
octingentorum millium summa duodecies H S. taxa-
uit, suppleuitq; non habentibus. Congiaria populo
frequenter dedit, sed diuersa fere summa, modo qua-
dringenos, modo tricenos, nonnunquam ducenos,
quinquagenosq; nummos, ac ne minores quidem pue-
ros praterijt, quamuis non nisi ab undecimo eta-
tis anno accipere consuessent. Frumentum quoque in
annonae difficultatibus saepe leuissimo, interdum nul-
lo pretio uiritim admensus est, tesserasq; nummari-
as duplicauit.

Admensus
est, pro
dedit.

Seueritas eius in reprimendis populi uoluptati-
bus indicetis.

CAP. XLII.

Sed ut salubrem magis quam ambitiosum princi-
pem scires, querentem de inopia & caritate ui-
uum populum, seuerissima coercuit uoce, satis proui-
sum a genero suo Agrippa perductis pluribus aquis
ne homines sitirent. Eidem populo promissum quidem
congiarium reposcenti, bonae fidei se esse respondit.

Abjäs. o-
ratione.

Non

Non promissum autem flagitanti, turpitudinem & impudentiam edicto exprobrauit, affirmavitq; non daturum se, quāuis dare destinārat. Nec minore grauitate atq; constantia, cum proposito congiario multos manumissos, insertosq; ciuium numero comperisset, ne gavit accepturos, quibus promissum non esset. Ceterisq; minus quā promiserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna uerò quondam sterilitate ac difficili remedio, cum uenalitas & lanistarum familias peregrinosq; omnes exceptis medicis & preceptoribus, partemq; seruitiorum urbe expulisset, ut tandem annona conualuit, impetum se cepisse scribit frumentationes publicas in perpetuum abolēdi, quod earum fiducia cultura agrorum cessārat, neq; tamen perseuerasse, quia certum haberet posse per ambitionem quandoq; restitui. Atq; ita post hanc rem temperauit, ut non minorem [†] aratorum ac negotiantium, ⁴ Alias, arātium, quā populi rationem deduceret.

Lanistarum.) Lanitæ sunt qui Græcis dicuntur *γυμνασται*, alebant autē magnas familias domi suæ, quos exercebant in gladiatura.

Spectacula uarij generis per eum edita.

CAP. XLIII.

Spectaculorū & assiduitate et uarietate atq; magnificētia oēs antecessit: fecisse ludos se ait suo nomine quater, pro alijs magistratibus, qui aut abessent, aut nō sufficerent, ter & uicies. Fecitq; nōnunq̄
I uicatum.

uicaticim, ac pluribus scenis per omnium linguarum f.
 striones, non in foro modo, nec in amphitheatro, sed
 in circo et in septis, & aliquando nihil præter uena-
 tionem, edidit. Athletas extractis in campo Martio
 sedilibus ligneis, item nauale prælium circa Tiberim
 cauato solo, in quo nunc Cæsarium nemus est. Quibus
 diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate reman-
 entium grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas
 cursoresq; & confectores ferarum, & nonnunquam
 ex nobilissima iuuentute produxit. Sed & Troiæ lu-
 dum edidit frequentissimè magnorum minorum ue-
 puerorum delectu, prisci decoriq; moris existimans
 claræ stirpis indolem sic notescere. In hoc ludicro
 Caium Nonium Asprenatem lapsu debilitatum, au-
 reo torque donauit, passusq; est ipsum posteros que
 Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia ca-
 dendi Asinio Pollione oratore grauitè inuidiosq;
 in curia questo † Asernini nepotis sui casum, qui &
 ipse crus effregerat. Ad scenicas quoque & gladi-
 atorias operas & equitibus Romanis aliquando usus
 est: uerum prius quàm senatusconsulto interdiceret-
 tur, postea nihil sanè præterquam adolescētulum Lu-
 cium honestè natum exhibuit, tantum ut ostenderet,
 quod erat bipedali minor librarum septendecim ac
 uocis immensæ. Quodam autem muneris die, Partho-
 rum obsides tunc primū missos, per arenam mediam
 ad spe-

ad spectaculum induxit, † superq; se subsellio secundo collocavit. Solebat enim citra spectaculorū dies, si quando quid inusitatum dignumq; cognitu aduentum esset, id extra ordinē quolibet loco publicare, ut rhinocerotem apud septa, tigrim in scena, anguem quinquaginta cubitorum pro comitio. Accidit uotius Circensibus, ut correptus ualetudine, lectica cubans, thesas deduceret. Rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat, euenit, ut laxatis sellæ curulis compagibus caderet supinus. Ne potum quoq; suorum munere, cum consternatum ruina metu populum retinere & confirmare nullo modo posset, transijt è loco suo, atq; in ea parte conседit, quæ suspecta maximè erat. Spectandi confusissimum ac solutissimum morem correxit ordinauitq; motus iniuria Senatoris, quem puteolus per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat.

Rhinocerotem.) Rhinoceros aut quoq; in nominatio Rhinoceron, Plinius scribit esse quadrupes animal quod habet in naribus cornu. Natura elephantis inimicum, contra quos acuit cornu ad saxū & cantes. Inuadit autem potissimū elephantos in aluo, molliore nimirum parte. Facta est autē dictio à ῥίη, id est naso, & νίψας cornu.

Tigris.) Animal est feritate & uelocitate insigne à cuius uelocitate etiam rapidum magnum fluuiū Tigrim uocarunt. Quem fluuium scribit Solinus oriri ex fonte conspicuo, loco edita, fluereq; per Medorum fines & Arabum, Euphratem accipit cū quo infertur in sinum Persicum.

131 C. SVETONII TRANQ.
Ordo subselliorum in spectaculis.
CAP. XLIIII

4 Ali. spe-
ctaculi.

FActo igitur decreto patrum, ut quoties quid $\dagger$ spectandum usquã publicè ederetur, primus subselliorum ordo uacaret Senatoribus, Romæ legatos liberarũ sociarumq; gentiũ uetuit in orchestra considerare, cum quosdã etiam libertini generis mitti deprehendisset. Militẽ seceuit à populo. Maritis è plebe proprios ordines assignauit, prætextatis cuneum suum, & proximum pãdagogis: sanxitq; ne quis pulatorum mediã cauea sederet. Foeminis ne gladiatores quidẽ, quos promiscuè spectare solenne olim erat pro solitũ nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis uirginibus Vestalibus locũ in theatro separatim, et cõtra Prætoris tribunal dedit. Athletarum uerò spectaculo muliebrem sexum oẽm aded submouit, ut pontificalibus ludis pugillũ par postulatũ, distulerit in sequentis diei matutinum tempus, edixeritq; mulieris ante horam quintam uenire in theatrum non placere.

Solenne,
pro solitũ
Contra
tribunal,
pro è regi-
one tribu-
nalis.

Loca & tempus unde ipse spectacula cernebat.

CAP. XLV.

aliis. per
plurimas.
4 Ali. per
sotos.

Ipse Circenses ex amicorum ferè libertorumq; cœnaculis spectabat, interdũ è puluinari. Et quidem cum coniuge ac liberis sedens, spectaculo $\dagger$ plurimas horas, aliquando $\dagger$ totos dies aderat, petita uenia, commendatisq; qui suam uicem præsidendo fungerentur

rentur. Verum quoties adesset, nihil præterea agebat, seu vitandi rumoris causa, quo patrem Cæsarem uulgò reprehensum commemorabat, quòd inter spectandum epistolis libellisq; legendis † ac rescribendis uacaret, seu studio spectandi, ac uoluptate, qua teneri se neque dissimulauit unquam, & sepe ingenue professus est. Itaq; corollaria, et præmia alienis quoque muneribus ac ludis & crebra & grandia de suo offerebat. Nulliq; Græco certamini interfuit, quo nõ pro merito certantiũ queng; honorauerit. Spectauit autẽ studiosissimè pugiles, & maximè Latinos, non legitimos atq; ordinarios modò, quos etiam committere cum Græcis solebat. sed & cateruarios oppidanos inter angustias uicorum pugnantem temere ac sine arte. Vniuersum deniq; genus, operas aliquas publico spectaculo præbentium, etiam cura sua dignatus est. Athletis et conseruauit priuilegia & ampliauit. Gladiatores sine missione edi prohibuit. Coercionem in histriones, magistratibus in omni tẽpore, & loco, lege uetere permissam ademit, præterquam ludos & scenam: nec tamen eo minus aut xysticorum certationes, aut gladiatorum pugnas seuerissimè semper exegit. Nam histrionum licentiam adedò comperscuit, ut Stephaneonem † togatarium, cum in puerilem habitum circumtonsam matronam ministrasse compererat, per trina theatra uirgis cæsum relega-

4 Alii. togatarum curi

uerit: Hylam pantominum querēte Prætorē in atrio domus suæ nemine excluso, flagellis uerberauerit: Et Pyladem urbe atq; Italia submouerit, quòd spectato-rem, à quo exhibebatur, demōstrasset digito, conspici-uumq; fecisset.

Corollaria. Corollarium est auctarium additū præter id quod debebatur, præterq; iustum præmi-um & menturā oblatū. Corollæ enim actoribus, qui placuerāt dabant, à quibus deducit corollariū Xysticorum. A Xysto, porticu magnæ capacita-tis & ad exercitationem aptæ, dicuntur Xystici ath-letæ, quia in Xysto pugnant.

Ordinatio Italia facta per eum.

CAP. XLVI.

AD hunc modum urbe urbanisq; rebus admini-
stratis, Italiam duodeviginti coloniarum nu-
mero deductarum ab se frequentauit, operibusq; ac
uestigialibus publicis plurifariam instruxit, etiam iu-
re ac dignatione urbi quodāmodo pro parte aliqua
adaequauit, excogitato genere suffragiorum, quæ de
magistratibus urbicis Decuriones colonici, in sua
quisq; colonia ferrent, & sub diem comitorum obsi-
gnata Romam mitterent, ac necubi aut honestorum
deficeret copia, aut multitudinis soboles equestrem
militiam petentis, etiam ex commendatione publica
cuiusq; oppidi ordinabat. At ijs qui è plebe regiones
sibi reuisenti, filios filias ue approbarent, singula nu-
morum millia per singulos diuidebat.

Plurifari-
am p mul-
tis modis.

Colonici
Decurio-
nes qui co-
loniarum
sunt.

Ordina-

Prouincias ualidiores, & quas annuis magistratum imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit, ceteras proconsulibus sortitò permisit, & tamen nonnullas commutauit interdum, atque ex utroq; genere plerasq; sæpius adiit. Urbium quasdam fœderatas, sed ad exitium licentia præcipientes, libertate priuauit. Alias aut ære alieno laborantes leuauit, aut terræ motu subuersas denuo condidit, aut merita erga populum Romanum allegantes, Latinitate uel ciuitate donauit. Non est (ut opinor) prouincia, excepta duntaxat Africa & Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, traicere ex Sicilia apparantem, continuæ & immodicæ tempestates inhibuerunt. Nec mox occasio, aut causa traicendi fuit.

Latinitas,
ius Latii,
ut ciuitas
ius urbis.

Mox. Hic ponitur pro postea, & deinde, sequenti tempore.

Ordinatio regnorum.

CAP. XLVIII.

Regna quibus belli iure potitus est, præter pauca, aut ipsdem, quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis cōtribuit. Reges, socios etiã inter semet ipsos necessitudinibus mutuis iunxit, promptissimus affinitatis cuiusq; atq; amicitie conciliator & fau-

tor, nec aliter uniuersos, quàm membra partesq; imperij cura habuit. Rectorem quoq; solitus apponere *Mente lapsi, mente capti.* etate paruis ac mente lapsis, donec adolesceret, aut resipiscerent: ac plurimorum liberos & educavit simul cum suis, & instituit.

Ordinatio legionum & militum.

CAP. XLIX.

EX militaribus copijs legiones & auxilia prouinciatim distribuit. Classem Miseni, & alteram Raucennæ ad tutelam superi & inferi maris collocavit. Certum numerum partim in urbis, partim in sui custodiam allegit, dimissa Calaguritanorum manu, *Armigeri, satellites.* quam usq; ad deuietum Antonium, item Germanorū, quam usq; ad cladē Varianam, inter armigeros circa se habuerat. Neq; tamen unquam plures, quàm tres cohortes in urbe esse passus est, easq; sine castris, reliquas in hyberna & æstiuæ circa finitima oppida dimittere assuèrat. Quicquid aut ubiq; militū esset, ad certam stipendiorum præmiorumq; formulam astrinxit, definitis pro gradu cuiusq; & temporibus militiæ, & commodis missionum, ne aut etate, aut inopia post missionem sollicitari ad res nouas possent. Utq; perpetuò ac sine difficultate sumptus, ad tuendos eos, *Sub manū pro prompct.* prosequendosq; suppeteret, ærarium militare cum uectigalibus nouis constituit. Et quò celerius ac sub manum annunciari cognoscisq; posset, quid in prouincia

cia quaq; gereretur, iuuenes primò modicis internal-
lis per militares vias, de hinc uehicula disposuit: com-
modius id uisum est, ut qui à loco ijdem perferunt li-
teras, interrogari quoque si quid res exigant pos-
sint.

Sub manum. Id est facilius & promptius.

Sigilli eius & datae quibus in epistolis utebatur.

CAP. L.

IN diplomatibus libellisq; & epistolis signandis,
initio sphinge usus est, mox imagine Magni Ale-
xan tri, nouissimè sua, Dioscoridis manu sculpta, qua
signare insecuti quoque princeps perseverauerunt.
Ad epistolas omnes horarum quoque momenta, nec
diei modò, sed & noctis, quibus datae significeren-
tur, addebat.

Spinge. Sphinx est monstrosum animal apud
Thebas, habens manus & caput puellæ, caninū ue-
rò corpus, alasq; ceu auis, leonis unguis, caudam
draconis. Produxit autem Chimeram: connumera-
tur inter species simiarum.

Clementia & seueritas eiusdem.

CAP. LI.

Clemētiae ciuilitatisq; eius multa et magna do-
cumenta sunt. Ne enumerè quot & quos diuer-
sarum partium uenia & incolumitate donatos, prin-
cipem etiam in ciuitate locum tenere passus sit: lu-
nium Nouatum, & Cassium Patanum è plebe homi-
nes, alterum pecunia, alterum leui exilio punire sa-

4 Alias, eo
 tis habuit, cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperri-
 mam de se epistolâ in vulgus edidisset, hic conui-
 uio pleno proclamasset, neq; uotum sibi, neq; animû
 deesse confodiendi eum. Quadam uero cognitione
 cum Aemilio Eliano Cordubensi inter cætera crimi-
 na uel maximè obijceretur, quòd male opinari de Cæ-
 sare soleret, conuersus ad accusatorem, commotoq;
 similis: Velim, inquit, hoc mihi probes: faciam, sciat
 Elianus & me linguam habere: plura enim de eo lo-
 quar. Nec quicquam ultra, aut statim, aut postea in-
 quisuit. Tiberio quoq; de eadem re sedulo uolètius
 apud se per epistolam conquirenti, ita rescripsit:
 Aetati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, et ni-
 mium indignari, quenquam esse, quid de me male lo-
 quatur. Satis est enim, si hoc habemus, ne quis nobis
 male facere possit.

Honores ei collati & spreti per eum.

CAP. LII.

Templa quamuis sciret etiam proconsulibus de-
 cerni solere, in nulla tamen prouincia, nisi com-
 muni suo Romæq; nomine recepit. Nam in urbe qui-
 dem pertinacissimè abstinuit hoc honore, atq; etiam
 argenteas statuas olim sibi positas cõflauit omnes: ex
 quibus aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit.
 Dictaturâ magna ui offerente populo, genu nixus, de-
 icctâ ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est.

Corti-

Cortinas.) Cortina accipitur pro tripode Apollinis, unde delphicas cortinas uocarunt, quas ex ære, argento, plumbo, & auro fecerunt. Significant etiam cortinæ uasa, in quibus pigmenta parantur. Item Cortinæ, Græcè γαστήραι, dicuntur uela aulæαγ, quibus habitationes conteguntur.

De eodem & ciuilibus gestis eiusdem.

CAP. LIII.

Domini appellationem, ut maledictum & opprobrium semper † exhorruit. Cùm spectans ^{† Aliàs, ab} te eo ludos, pronunciatum esset à mimo, ô dominum ^{horruit.} æquum & bonum, & uniuersi quasi de ipso dictum exultates comprobassent, statim manu uultuq; indecoras adulationes repressit, & insequenti die grauis ^{Corripuit} simè corripuit edicto, dominumq; se posthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus suis, uel seruo, ^{pro castigauit.} uel ioco passus est, atque huiusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Nō temere urbe oppido ue ^{† Aliàs, ue} lo egressus, aut quoquā ingressus est, nisi † uespere, ^{spera.} aut noctu, ne quem officij causa inquietaret. In ^{Inquietare, pro molestus esse.} consulatu pedibus ferè, extra consulatum sepe † adoper ^{† Aliàs, ad} ta sella per publicum incesit. Promiscuis salutatio ^{aperta.} nibus admittebat & plebem, tanta comitate aduentium desideria excipiens, ut quendam ioco corripuerit, & sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephanto stipem. Die Senatus nunquam, patres nisi in curia salutauit, & quidem sedentes, ac nominatim singulos, nullo submonente, et discedens eo modo [†] sedentibus

dentibus singulis ualedicebat. Officia cum multis ma-
tudo exercuit, nec prius dies cuiusq; solennes frequen-
tare desijt, quàm grandior iâ natu, & in turba quon-
tate dies. dam sponsaliorum die uexatus. Gallum Terrinium
Sponsalio-
rum dies
ut Satur-
nalianorum.
Senatorem minus sibi familiarem, sed captum repen-
tè oculis, et ob id in media mori destinantem, præsens
consolando reuocauit ad uitam.

Patentia eius in contradictores.

CAP. LIIII.

IN Senatu uerba facienti dictum est nō intellexi:
& ab alio contradicerem tibi, si locum haberem.
Interdum ob immodicas altercationes disceptantiū
è curia per iram se proripienti quidam ingesserunt,
licere oportere Senatoribus de republica loqui. An-
tistius Labeo Senatus lectione, cum Triumuirū lege-
ret Marcum Lepidum, hostem olim eius, & tunc exu-
lantè legit: interrogatusq; ab eo, an essent alij digni
ores, suum quensq; iudiciū habere respondit. Nec ideo
libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit.

Libelli famosi contra eum facti.

CAP. LV.

ETiam sparsos de se in curia famosos libellos,
nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne
Require-
re autores
pro exige-
re, siue po-
sere.
requisitis quidem autoribus id modo censuit, cognos-
cendum posthac de ijs, qui libellos aut carmina ad in-
famiam cuiuspiam sub alieno nomine edant.

Moderata

Moderatio & ciuilitas eiusdem in agendo.

CAP. LVI.

IOcis quoq; quorundam inuidiosis aut petulantibus lacefitus, contradixit edicto. Et tamē de inhibenda testamentorum licentia, ne Senatus quicquā constitueret, intercessit. Quoties magistratum comitijs intercessisset, tribus cū candidatis suis circuibat, supplicabatq; more solenni. Verebat & ipse suffragium in tribu, ut unius ē populo. Testem se in iudicijs et interrogari, & refelli æquissimo animo patiebatur. Forum angustius fecit, non ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunquam filios suos populo commendauit, ut non adijceret, si merebuntur. Eisdem prætextatis adhuc assurrectum ab uniuersis in theatro, & à stantibus plausum, grauissimè questus est. Amicos ita magnos & potentes in ciuitate esse uoluit, ut tamen pari iure essent, quo ceteri, legibusq; iudicialijs æquè tenerentur. Cū Asprenas Nonius arctius ei iunctus, causam ueneficij accusante Cassio Seuero diceret, consuluit Senatum, quid officij sui putaret: cunctari enim se ne si superesset, eriperet legibus reum: si deesset, destituere ac prædammare amicum existimaretur. Et consentientibus uniuersis, sedit in subsellijs per aliquot horas uerum tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus, sicut scutario cuidā, euocato quondam suo

Vt non
pro nisi.
Assurre-
ctum im-
personali
liter.

Superesse,
pro adesse
hoc est, pa-
trocinari.

suo, qui postulabatur iniuriarū. Vnum omnino è reorum numero, ac ne eū quidem, nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castricum, per quem de coniuratione Muræne cognouerat. Superesset Pro patrocinetur & adesset defēderetq;. Postulabatur.) Hoc loco accipitur pro accusare, sicut & in Cæsare dixit, Cornelium Dolabellam confularē & triumphalem uirū repetundarū postulauit.

Dilectio Romanorum ad eum.

CAP. LVII.

PRO quibus meritis quāto pere dilectus sit, facile est estimare. Omitto Senatusconsulta, quæ postunt uideri uel necessitate expressa, uel uerecundia. Equites Romani natalem eius sponte atq; consensu biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex uoto pro salute eius stipem iacebant. Item Calendis Ianuarijs strenam in Capitolio etiam absentis: ex qua summa pretiosissima deorū simulachra mercatus, uicatim dedicabat, ut Apollinem sandaliarium, & Iouem tragædum, aliāq; in restitutionem Palatinæ domus incendio assumptæ. Veterani, decuriæ, tribus, atque etiam singulatim, è cætero genere hominum, libentes, ac pro facultate quisque pecunias contulerunt, delibante tantummodo eo summarum aceruos, neque ex quoquam plus denario auferente. Reuertentem ex prouincia, non solum suis omnibus, sed & modulatis carminibus prosequantur.

bantur. Obseruatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur.

Strenā. Est munus sirena sicut solet dari pro bono auspicio noui anni, & alijs festis quibusdam. De hoc manere habebimus in sequētib. de Cal. plura.

Honor eidem collatus per Senatū populūq;

Romanum. CAP. LVIII.

Patris patriæ cognomē uniuersi repentino maximoq; consensu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium missa, dein quia non recipiebat, inuenti. Romæ spectacula frequens, et laureata, mox in curia Senatus, neque decreto, neq; acclamatione, sed per Valeriū Messalam id mādantibus cunctis: Quod bonum, inquit, faustumq; sit tibi, domuiq; tuæ, Cæsar Auguste (Sic enim nos perpetuam felicitatem Reipublicæ, & leta huic precari existimamus) Senatus te consentiens cum populo Romano, consalutat patriæ patrem. Cui lachrymans respondit Augustus his uerbis (ipsa enim sicut Messala posui) Compos factus uertorum meorum, patres C. quid habeo aliud deos immortales precari, quàm ut hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat?

Habeo precari, pro habeo qd precer.

Honores eidem collati per singulares ciues Romanos. CAP. LIX.

Medico Antonio Musæ, cuius opera ex ancipiti morbo cōualuerat, statuam, ære collato, iuxta singum Aesculapij statuerunt. Nonnulli patriū fami-

familiarum testamento cauerūt, ut ab heredibus suis prelato uictimæ titulo in Capitolium ducerentur, uotumq; pro se solueretur, quod superstitem Augustum reliquissent. Quædam Italia ciuitates diem quo primum ad se uenisset, initium anni fecerunt. Prouinciarum pleræq; super templa & aras, ludos quoq; quinqueuales penè oppidatim constituerunt.

Honorei collatus.

CAP. LX.

REges amici atq; socij, & singuli in suo quisq; regno, Cæsareas urbes condiderunt. Et cuncti Junii adem Iouis Olympici Athenis antiquitus inchoatam, perficere communi sumptu destinauerunt. genioq; eius dedicare: ac sæpè regnis relictis, nõ Roma modò, sed prouincias peragranti quotidiana officia togati, ac sine regio insigni, more clientium præstiterunt.

Interior & familiaris uita eiusdem.

CAP. LXI.

Quoniam qualis in imperijs ac magistratibus, regendaq; per terrã orbem pacè belloq; Republica fuerit, exposui: referam nunc interiorem ac familiarem eius uitam, quibusq; moribus atq; fortuna, domi, et inter suos egerit, à iuuenta usq; ad supremum uitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu, sororem Octauiam quinquagesimum & quartum ægens ætatis annum. Vtriq; cū præcipua officia uiuæ præsti-

prestittisse, etiã defunctæ honores maximos tribuit.

Sponsæ & uxores eius. CAP. LXII.

Sponsam habuerat adolescens Publij Seruilij Isaurici filiam, sed reconciliatus post primã discordiã Antonio, ex postulantibus utriusq; militibus, ut ex necessitudine aliqua iungerentur, priuignã eius Claudiam Fuluiæ ex P. Clodio filiam duxit uxorem uixdiã nubilem. Ac similtate cum Fuluiã socru exorta, dimisit intactam adhuc & uirginem. Mox Scribonianum in matrimonium accepit, nuptam antè duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cùm hac etiam diuortium fecit, pertæsus, ut scribit, morum peruersitatem eius: ac statim Liviã Drusillam matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantem abduxit, dilexitq; ac probauit unicè, ac perseueranter.

De filia Iulia & matrimonijs eius.

CAP. LXIII.

EX Scribonia Iuliam, ex Liviã nihil liberorum tulit, cùm maximè cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus est editus. Iuliam primum Marcello Octauie sororis sue filio, tantumq; pueritiam egresso, deinde ut is obiit, Marco Agrippæ † nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoq; defuncto, multis ac diu etiam ex equestri ordine circumspectis conditionibus Ti-

† Alias, nuptum.

berium

berium priuignum suum elegit, coëgitq; prænantã uxorem, et ex qua iam pater erat, dimittere. Marcus Antonius scribit, primum cum Antonio filio suo de-
spõndisse Iuliam, dein Cotisoni Getarum regi, quo tempore sibi quoque inuicem filiam regis in matrimo-
nium petijisset.

De nepotibus eius ex Iulia. CAP. LXIII.

Nepotes ex Agrippa & Iulia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam: neptes duas, Iuliã et Agrippinam. Iuliam Lucio Paulo Censoris filio, Agrippinam Germanico sororis suæ nepoti collocauit. Caium & Lucium adoptauit domi, per assem & libram emptos à patre Agrippa, tenerosq; adhuc ad curam Reipublicæ admouit, & consules designatos circum prouincias exercitusq; dimisit. Filiam & neptes ita instituit, ut etiã lanificio assuesceret, uereturq; loqui, aut agere quicquam, nisi propalã, et quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeo prohibuit, ut Lucio Tucinio claro decoroq; iuueni scripserit, quondam parum modeste fecisse eum, quod filiam suam Baias salutatum uenisset.

Natare,
& literas.
Aequè q;
pro æquè
atque.

set. Nepotes & literas, & natare, aliãq; rudimenta per se plerunq; docuit, ac nihil aequè laborauit, quam ut imitarentur chirographum suum. Neque cœnauit una, nisi in imo lecto absiderent: neque iter fecit, nisi aut uehiculo anteirent, aut circà aequitarent.

Infortus

Infortunium eius circa sobolem descendentium.

CAP. LXV.

Sed letum cum atq; fidem, & sobole & discē
 Splina domus, fortuna destituit. Iulias filiam &
 neptem omnibus probris contaminatas relegavit. Ca
 ium et Lucium in duodeuiginti mensium spacio ami
 sit ambos, Caio in Lycia, Lucio Massiliæ defunctis.
 Tertium nepotem Agrippam, simulq; priuignum Ti
 berium adoptavit in foro, lege Curiata. Ex quibus A
 grippam breui ob ingenium sordidum ac ferox abdi
 cavit, sepouitq; Surrentum. Aliquanto autem pati
 entius mortem, quàm dedecora suorū tulit. Nam Caij
 Lucijq; casu non adeò fractus, ut de filia, absens ac licit, pro si
 bello per Quæstorem recitato notū Senatui fecit, ab
 stinuitq; congressu hominum diu præ pudore, etiam
 de necanda deliberavit. Certè cum sub idem tempus
 una ex conscijs liberta Fædæ nomine suspendio ui
 tam finisset, maluisse se ait Fædes patrem fuisse. Re
 legatæ usum uini, omnemq; delictiorem cultum ad
 emit, neq; adiri à quoquam libero seruoq; † nisi se
 consulto permisit: & ita ut certior fieret, qua is sta
 te, qua statura, quo colore esset, etiam quibus corpo
 ris notis uel cicatricibus. Post quinquennium demum
 ex insula in continentē lenioribusq; paulò conditio
 nibus transtulit eam. Nā ut omnino reuocaret, exora
 ri nullo modo potuit. Deprecanti sæpe populo Ro
Notum se
 gnificauit
 d' h' d' w' o' r' f' i
 ue i' y' w' o' g' i' e' t'
 Sub idem
 tēpus, pro
 circa hoc
 temporis.
 † Ali. ue.

mano, & pertinacius instanti, tales filias, talesq; con-
 iuges pro concione imprecatus est. Ex nepte Iulia
 post damnationem editum infantem agnosci aliq; ue-
 tuit. Agrippam nihilo tractabiliorem, imò in dies a-
 mentiosem in insulam transportauit, sepsitq; in super-
 custodia militum. Cavit etiam senatusconsulto, ut e-
 dem loco in perpetuum contineretur, atque ad om-
 nem & eius & Iuliarum mentionem ingemiscens,
 proclamare etiam solebat:

Transpor-
 tauit in in-
 sulam, p
 deporta-
 uit.

Alias, loci

Αἰὶδ' ὄφιλον ἄγαμός τ' ἔμμενον ἄγενός τ' ἄπο-
 λέει.

Nec aliter eas appellare, quàm treis uomicas, aut tria
 carcinomata sua.

Carcinomata. καρκίνωμα, est species pessimi ulce-
 ris. Latini uocant cancerum morbum.

Receptio & cultus amicitiarū eius. CA. LXVI.

Amicitias neq; facile admisit, & constantissi-
 me retinuit. Et non tantum uirtutes ac merita
 cuiusq; dignè profecutus, sed uitia quoq; & deli-
 cta duntaxat modica perpeffus. Neq; etiā temere ex
 omni numero in amicitia eius afflicti reperirentur,
 præter Saluidenium Rufum, quem ad consulatum us-
 que, & Cornelium Gallum, quem ad præfecturam Aeg-
 ypti, ex infima utrunq; fortuna prouexerat. Quo-
 rum alterum res nouas molientem, damnandum Sena-
 tui tradidit. Alteri ob ingratum & malucolum ani-

τησαν,

mum, domo & prouincijs suis interdixit. Sed Gallo
 quoq; & accusatorum denunciationibus & Senatuf-
 consultis ad necem compulso, laudauit quidem pie-
 tatem tantopere pro se indignantium. Ceterum & il-
 lachrymauit, & uicem suam conquestus est, quòd sibi
 soli non liceret, amicis quatenus uellet irasci. Reliqui
 potentia atq; opibus ad finem uitæ suæ cuiusq; ordi-
 nis principes floruerunt, quanquam & offensis in-
 teruenientibus. Desiderauit enim nonnunquam, ne
 de pluribus referam, et Marci Agrippæ patientiam,
 & Mecænatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigo-
 ris suspitione, & quòd Marcellus sibi antefere-
 tur, Mitylenas se relictis omnibus contulisset, & hic
 secretum de comperta Muræni coniuratione, uxori
 Terentiæ prodidisset. Exegit & ipse inuicem ab
 amicis beneuolentiam mutuam, tam à defunctis, quam
 à uiuis. Nam quamuis minime appeteret heredita-
 tes, ut qui nunquam ex ignoti testamento capere
 quicquam sustinuerit, amicorum tamen suprema iu-
 dicia morosissimè pensitauit: neque dolore dissimu-
 lato, si parcus aut citra honorem uerborum: neque
 gaudio, si gratè pieq; quis se prosecutus fuisset. Le-
 gata, uel partes hereditatum, & à quibuscunq; pa-
 rentibus relictæ sibi, aut statim liberis eorum conce-
 dere, aut si pupillari ætate essent, die uirilis togæ, uel
 nuptiarum, cum incremento restituere consueuerat.

Sustinue-
 rit capere,
 pro uolue-
 rit.

Seueritas & clementia eius erga liberos.

CAP. LXVII.

PAtronus dominusq; non minus seuerus quàm facilis & clemens. Multos libertorum in honore & usu maximo habuit: ut Liciniam Encladum, aliosq; Consinium seruum grauisimè de se opinantem, non ultra quàm compedibus coercuit. Diomedè dispensatorem, à quo simul ambulante, incurrenti repente fero apro per metum obiectus est, maluit timiditatis arguere, quam noxæ, remq; non minimi periculi, quia tamen fraus aberat, in iocū uertit. Idem Proculum ex acceptissimis libertis mori coëgit, comperitum adulterare matronas. Thallo à manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit. Pædagogū ministrosq; Caij filij per occasionē ualetudinis mortisq; eius, superbe auareq; in prouincia † grassantes, oneratos graui pondere cer

† Aliàs, grassatos, uicibus, præcipit uit in flumen. oneratis.

Infamia dedecorum primæ iuuentutis eius.

CAP. LXVIII.

PRima iuuenta uariorum dedecorum infamiam subiit. Sextus Pompeius eum ut effœminatam insectatus est. Marcus Antonius adoptionem auunculi stupro meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam à Cæsare, Aulo etiam Hircio in Hispania CCC. millibus nummum substrauerit,

solis

Solitusq; sit crura suburere nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quondā uniuersus ludorum die & accepit in contumeliam eius, & assensu maximo cōprobauit † uersum in scena pronunciatum de Gallo matris deūm tympanizante: † Aliās, uersu scena pronunciatum.

Vides ne, ut Cinædus orbem digito temperat?

Tympanizante. Tympanizo, tympano cano. Est autem tympanum musicum instrumentū, membrana clausum, uacuum intus, pulsatur bacillis ligneis. Quo usi sunt olim in sacris matris Deūm.

Adulterium & libido eiusdem.

CAP. LXIX.

Adulteria quidem exercuisse, ne amici quidem negant, excusantes sanè non libidine, sed ratione commissa, quò facilius consilia aduersariorum, per cuiusq; mulieres exquireret. Marcus Antonius ^{Super festinatas,} per festinatas ^{pro præ-} Liviæ nuptias obiecit, & foeminā consulare ^{ter.} è triclinio † uiri coram in cubiculum abductam, rursus in conuiuium rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductam: et dimissam Scriboniā, quia liberius doluisset nimiam potentiam pellicis: & cōditiones quesitas per amicos, qui matres familiās, & adultas etate uirgines denudarent, atq; perspicerent, tanquam Thoranio mangone uendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc, necdum planè inimicus, aut hostis: Quid te mutauit? quòd reginam in eo? uxor mea est. Nunc cœpi, abhinc annos

nouem? tu deinde solam Drusillam inis? ita ualeas,
 uti tu hanc epistolam cum leges, non inieris Tertul-
 lam, aut Terentillam, aut Ruffillam, aut Saluiam Ci-
 tisceniam, aut omnes. An ne refert ubi, & in qua
 arrigas?

Mangone.) Mangones sunt uenditores hominū,
 quibus facum inducunt & mentitos colores. Hinc
 etiam aliarum rerum mercatores qui artificis illi-
 beralibus merces expellunt, mangones dicuntur.
 Ceterum inhonestum fuisse semper uocabulum, fa-
 cile est ex autoribus intelligere.

De coena eius & discumbentibus in apparatu
 deorum. CAP. LXX.

In fabulis
 esse, p du-
 ci opinio
 ne homi-
 num.

4 Alias.
 enumerā-
 tis.

Coena quoque eius secretior in fabulis fuit, quae
 uulgò Δωδ' ἐκείνη & uocabatur, in qua deo-
 rum, de arumque habitu discubuisse conuiuas, et ipsū pro
 Apolline ornatum, nō Antonij modò epistolae singu-
 lorum nomina amarissime & annumerantis expro-
 brant, sed & sine autore notissimi uersus:

Cum primum istorum conduxit mensa Choragum,
 Sexque deos uidit Mallia, sexque deas.

Impia dum Phœbi Caesar mendacia ludit,

Dum noua diuorum coenat adulteria,

Omnia se à terris tunc numina declinarunt,

Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

Auxit coenae rumorem summa tunc in ciuitate pen-
 uria ac fames. Acclamation est postridie, frumentum
 omne deos comedisse, & Caesarem planè esse Apolli-
 nem,

nem, sed & tortorem, quo cognomine eis deus quadam in parte urbis colebatur.

Ad Seneca. Sic est cœna uocata à duodecim dijs, sex nimirum dij & sex deæ accumbebant, ipse medius Apollo Augustus.

Nota preciosa supellectilis eius, & aleæ lusus per eum dilectus. CAP. LXXI.

Notatus est & ut pretiosa supellectilis Corinthiorumq; præcupidus, & aleæ indulgens. Nam et proscriptionis tempore ad statuam eius adscriptum est:

Pater argentarius, ego Corintharius.

Versus senarius trimeter.

Cum existimaretur quosdam propter uasa Corinthia inter proscriptos curasse referendos. Et deinde bello Siciliensi epigramma uulgatum est.

Postquam bis classe uictus naues perdidit,

Aliquando ut uincat, ludit assidue alea.

Versus senarius trimetri.

Ex quibus siue criminibus, siue maledictis infamiam impudiciæ facillime refutauit, & presentis, & posteræ uitæ castitate. Item lautitiarum inuidiam, cum et Alexandria capta, nihil sibi præter unum myrrhinum calicem, ex instrumento regio retinuerit, & mox uasa aurea assiduisimè usus confluauerit omnia. Circa libidines hæsit. Postea quoq; (ut ferunt) ad uitiandas uirgines promptior, quæ sibi undiq; etiã ab uxore conquirerentur. Aleæ rumorem nullo modo expauit, luditq; simpliciter, & palam oblectamentum

K S causa

causa etiam senex, ac præterquam Decembri mense
 alijs quoq; festis, profectisq; diebus: nec id dubium est
 autographa quadã epistola: Coenau (ait) mi Tiberi
 cum iisdem. Accesserunt conuiuæ Vinitius, & Sylui
 us pater. Inter coenam lusimus *περὸν τὸν ὄν* & heri
 & hodie. Talis enim iactatis, ut quisq; canem, aut se-
 nionem miserat, in singulos talos singulos denarios
 in medium conferebat: quos tollebat uniuersos, quã
 Venerem iecerat. Et rursus alijs literis: Nos mi Tibe-
 ri quinquatrijs satis iucundè egimus. Lusimus enim
 per omnes dies, forumq; aleatorium calcicimus. Fra-
 ter tuus magnis clamoribus rem gessit. Ad summam
 tamen perdidit non multũ, sed ex magnis detrimen-
 tis præter spem paulatim retractus est. Ego perdidã
 uiginti millia nummũ meo nomine, sed cùm effusẽ
 in lusum liberalis fuissẽ, ut soleo plerunq;. Nam si
 quas manus remisì cuiq; exegissẽ, aut retinuissem,
 quod cuiq; donauì, uicissẽ uel L. millia. Sed hoc ma-
 lo. Benignitas enim me ad coelestem gloriã efferet.
 Scribit ad filiam: Misi tibi denarios CCC. quos singu-
 lis conuiujs dederam, si uellent inter se inter coenam
 uel talis, uel par impar ludere.

Quinquatrijs.) Quinquatria festa Palladi quin-
 que diebus celebrata erant: De quibus Ouid. Fasto-
 rum 3. Post sacrificia depugnabant gladiatores,
 postremo lustratio erat. Munuscula certatim hoc
 festo matronæ inter se donabant, & conuiuia ad-
 ponebant seruis.

Continentia & habitationes eiusdem.

CAP. LXXII.

IN cæteris partibus uitæ continentissimum fuisse
 cõstat, ac sine suspitione ullius uitij. Habitauit pri-
 mo iuxta Romanum forum supra scalas annularias,
 in domo, quæ Calui oratoris fuerat; postea in palatio,
 sed nihilominus ædibus modicis Hortensianis, & ne-
 que laxitate, neq; cultu conspicuis: ut in quibus por-
 ticus breues essent Albanarum columnarum, & sine
 marmore ullo, aut insigni pauimento conclauia. Ac
 per annos amplius XL. eodem cubiculo hyeme et æ-
 state mansit, quamuis parum salubrem ualetudini suæ
 urbem hyeme experiretur, assidueq; in urbe hyema-
 ret. Si quando quid secretò, aut sine interpellatione
 agere proposuisset, erat illi locus in edito singularis,
 quem Syracusas & τεχρόφυον uocabat. Huc trans-
 sibat, aut in alicuius libertinorum suburbanum. Ae-
 ger autem in domo Mecœnatis cubabat. Ex secesti-
 bus præcipue frequentauit maritima, insulasq; Cam-
 pania, aut proxima urbi oppida, † Lanuuium, Pre-
 neste, Tibur, ubi etiam in porticibus Herculis templi
 persepe ius dixit, Ampla & operosa prætoria gra-
 uabatur, & neptis quidem suæ Iulie profuse ab ea
 extructa etiam diruit ad solum. Sua uerò, quamuis
 modica, non tam statuarum tabularumq; pictarum
 ornatu, quàm xystis & nemoribus excoluit, rebusq;
 uetustate

Hyemare;

pro affligi

incõmo-

do hyc-

mis: q; per

perã inter

pretatus

est Beroal

dus. Hanc

uocem in

Sallustio

notauit Se

neca.

4 Alias, La

uinium.

Grauaba-

tur, pro fa

stidiebat.

Notabiles res dixit, in bonam partē pro insignes. uetustate ac raritate notabilibus, qualia sunt Capreis immanium belluarum ferarumq; membra prægranda, quæ dicuntur gigantum ossa, & arma heroum. Grauebatur. Pro contemnebat, grauiter ferebat, fastidiebat.

De parsimonia, supellectili & uestimentis eius.

CAP. LXXIII.

Residuos lectos dixit, pro relictos. **I**nstrumenti eius supellectilis et parsimonia apparet etiam nunc residuis lectis, atq; mensis, quoruū pleraq; uix priuatae elegantiae sint. Ne thoro quidem cubuisse aiunt, nisi humili, & modicè instrato. Veste non temere alia quàm domestica usus est, ab uxore, & sorore, & filia neptibusq; cōfecta. Togis neq; restrictis, neq; suis. Clauo nec lato, nec angusto. Calciamentis altiusculis, ut procerior, quàm erat, uideretur. Et forensia autem & calceos nunquàm non intra cubiculum habuit ad subitos repentinisq; casus parata.

Conuiuia coenae eiusdem.

CAP. LXXIII.

Conuiuabatur assidue, nec unquam nisi recta, non sine magno ordinum hominumq; delectu. Valerius Messala tradit, neminem unquam libertinorum adhibitum ab eo coenae, excepto Menae, sed asserto in ingenuitatem. Post † proditam Sexti Pompeij classis, ipse scribit inuitasse se quendam, in cuius uil

la maneret, qui † speculator suus olim fuisset. Conuiuia nonnunquam & serius inibat, & maturius relinquebat, cum conuiuæ & cœnare inciperent, priusquam ille discumberet, & permanerent digresso eo. Cœnam tenuis ferculis, aut, cum abundantissimè, senis præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate.

Nam et ad communionem sermonis tacentes, uel submissim fabulantes prouocabat, & aut acroamata & histriones, aut etiam triuiales ex circo ludos interponebat, ac frequentissimè aretalogos.

Cōmunio sermonis, prō comuni con-
fabulatio-
ne.

Acroamata.) Acroama est exquisitior & arguta sententia, quæ delectare possit. Hic accipitur, p inimica narratione, & ludicra recitatione, quam conuiujs Augustus interposuit ad delectandum conuiuiam. Sic utitur etiã hac dictione Ambrosius: qui inquiens, nō mortiferi cantus acroamatū scænicorum mentem emolliant. Aliter utitur Aristoteles, suas enim, quas tradidit auditoribus, cōmentationes acroamata appellat.

Aretalogos.) Dicitur qui lenocijs uerborū & fingēdis fabulis oblectat auditores. Sunt qui putāt deduci ab ἐπίκω quod significat placo. Ego opinor ab οὐστῆρα & μέτρα uirtute dici, ἀπειρὴ enim uirtus est

Celebratio festorum & solennium dierum.

CAP. LXXV.

Festos et solennes dies profusissimè, nonnunq̄ idulariter tantum celebrabat. Saturnalibus, & quando aliàs libuisset, modò munera diuidebat, uestē & aurum, & argentum, modò nummos omnis notæ, etiam ueteres regios ac peregrinos, interdum nihil

præter cilicia & spongias, & rutabula, & forpices
atq; alia id genus titulis obscuris & ambiguis. Sole-
bat & in æqualissimarum rerum sortes, & auersas ta-
bularū picturas in conuiuio uenditare, incertoq; ca-
su spem mercantium uel frustrari, uel explere, ita ut

per singulos lectos licitatio fieret, & seu iactura,
seu lucrum communicaretur.
Cilicia.) Cilicium est tectum in usum castrorū
& nautarum ex uillis caprarum factum. Sic dictum
quod in regione Cilicia fiat.

Rutabula.) Rutabulū est instrumentum ad ignē
componendum & mouendum, maximeq; usus eius
est in pane coquendo: Italia adhuc sic uocitat.

Cibi eius & comedendi horæ.

CAP. LXXVI.

Cibi (nam ne hoc quidē omiserim) minimi erat,
atq; uulgaris frē. Secundarium panem & pi-
sciculos minutos, & caseum bubulum manu pressum,

Ficos biferas nouas dixit, pro fructu arboris bifera.

Et ficos uirides biferas maxime appetebat. Vescen-
turq; & ante cœnam quocunq; tempore et loco quo
stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis
sunt: Nos in essedo panē & palmulas gustauimus.
Et iterū: Dum lectica ex regia domū redeo, panis un-
ciam cum paucis acinis uinæ duracinæ comedi. Et rursus:
Ne Iudæus quidem mi Tiberi, tam diligenter sab-
batis ieiunium seruat, q̄ ego hodie seruauī, qui in bal-
neo demum post horā primam noctis duas † busceas
manducaui prius, quàm ungi inciperem. Ex hac ob-
seruatiōe

† Alii. busceas.

seruantia nonnunquam uel ante initum, uel post dimissum conuiuium solus cœnitabat, cum pleno conuiuiuo nihil tangeret.

Essedo.) Essedum uehiculum est quod Gallis & Anglis præcipue in usu est. De quo habebimus in Suetonio. De Claud.

Buceas.) Buceas duas pro duobus bolis dixit.

Parsimonia eius in potu.

CAP. LXXVII.

Vini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnam in castris apud Mutinam, Cornelius Nepos tradit. Postea quoties largissime se inuitaret, senos sextantes non excessit: aut si excessisset, reijciebat. Et maxime delectatus est Rhetico, neque temere interdum bibit. Pro portione sumebat persusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustum, uel lactuculae thyrsum, aut recens + acidum uel pomum succi uinosioris.

Thyrsus.) Thyrsus est caulis herbarum omnium, præsertim de lactuca usurpat. Est etiam hastæ genus.

Quid post cibum agebat.

CAP. LXXVIII.

Post cibum meridianum ita ut uestitus calceatusque erat, reiectis pedibus paulisper conqueiescebat, opposita ad oculos manu. A cœna se in lecticulam lubricatoriâ recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte conficeret, ad multam noctem permanebat. In lectum inde transgressus

Inuitant
se largissi-
me, pro
multum
bibit.

+ Alias, a-
ridum.

Cum plu-
simū, pro
ad sum-
mum.

Fabula-
tor, p col-
locatore.
Prina lux
pro sum-
mum di-
luculum.

gressus, non amplius cū plurimum quā septem ho-
ras dormiebat, ac ne eas quidem continuas, sed ut in
illo temporis spacio ter aut quater expergisceretur.
Si interruptum somnum recuperare (ut euenit) non
posset, lectōribus aut fabulatoribus accersitis, resume-
bat, producebatq; ultra primam sæpè lucem. Nec in
tenebris uigilauit unquam, nisi absidente aliquo. Ma-
tutina uigilia offendebatur, ac si uel officij, uel sacri
causa maturius uigilandum esset, ne id contra cōmo-
dum faceret, in proximo cuiuscunq; domesticorum
cenaculo manebat. Sic quoq; sæpè indigens somni,
& dum per uicos deportaretur, & deposita lectica
inter aliquas moras condormiebat.

Statura corporis & membrorum eius.

CAP. LXXIX.

Forma fuit eximia, & per omnes etatis gradus
uenustissima: quanq̄ et omnis lenocinij negligēs,
et in capite comendo tam incuriosus, ut raptim com-
pluribus simul tonsoribus operā daret, ac modò ton-
deret, modò raderet barbam: eoq; ipso tempore aut
legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat uel in

Remolli-
tus, aut re-
molitus,
ex uetusto
exēplari
pro placa-
tus.

sermone, uel tacitus, adeò tranquillo serenoq; , ut
quidam è primoribus Galliarum, confessus sit inter
suos, eo se inhibitum ac remollitum, quo minus ut
destinārat, in transitu Alpium per simulationem
colloquij propius admissus, in præcipitium pro-
pelle-

pelleret. Oculos habuit claros ac nitidos, quibus etiã
 existimari uolebat inesse quiddam diuini uigoris.
 Gaudebatq; si qui sibi acrius contuenti, quasi ad sul-
 gorem solis uultum submitteret: sed in senectã fini-
 stro minus uidit. Dētes raros et exiguos & scabros.
 Capillum leuiter inflexum, & sufflauum, supercilia
 coniuncta, mediocres aures, nasum & à summo emi-
 nentiorē, & ab imo deductiorē. Colorem inter ^{Aquilus}
 aquilum candidumq; , staturam breuem, quam tamen ^{color.}
 Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius
 quinq; pedum & dodrantis fuisse tradit, sed quæ
 commoitate & æquitate membrorum occuleretur,
 ut non nisi ex comparatione astantis alicuius proce-
 rioris intelligi posset.

Remolitur.) Hoc est ad animum referendum,
 significat enim placatum.

Aquilum.) Aquilus color est fuscus & subniger,
 à colore aquæ dictus.

Maculæ, & membra inualida corporis eius.

CAP. LXXX.

Corpore traditur maculoso, dispersis per pe- ^{Genitiuæ}
 ctus atq; aluum genitiuis notis in modum & ^{notæ.}
 ordinem ac numerum stellarum cœlestis Vrsæ: sed et
 callis quibusdam ex prurigine corporis, assiduòque ^{4 Alias, cō}
 & uehementi strigilis usu, plurifariam † contractis, cretis,
 ad impetiginis formam. Coxendice & femore &
 erure sinistro, non perinde ualebat, ut sepe etiam

L inde

inde claudicaret: sed remedio arenarū atq; arūdinū confirmabatur. Dextra quoq; manus digitū salutarē tam imbecillum interdum sentiebat, ut torpentē contractūq; frigore, uix cornei circuli supplemento scripturæ admoueret. Questus est & de uestica, cuius dolore, calculis demum per urinam eiectis, leuabatur.

Infirmities eiusdem. CAP. LXXXI.

Graues et periculosas ualetudines per omnē uitam aliquot expertus est, præcipuē Cantabria domita, cū etiā distillationibus iecinore uitiato, ad desperationē redactus, contrariā et ancipitem rationē medendi necessariō subiit: quæ calida somenta non proderāt, frigidis curari coactus, autore Antonio Musa. Quasdam et anniuersarias, ac tempore certo recurrentes experiebatur. Nā sub natalē suū plerūq; læuebat, & initio ueris præcordiorū inflatiōe tētabatur, austrinis autē tēpestatibus grauedine. Quare quassa

Grauedo
capitis.

to corpore, neq; frigora, neq; aestus facile tolerabat. Grauedine.) Grauedo est morbus, cū ex capite descendit in subiectas partes distillatio, nares obstruantur, uox obtunditur, facitq; tussim siccam.

Cultus corporis eius in uia & itinere.

CAP. LXXXII.

Hyme quaternis cū pingui toga tunicis et subuculæ thorace lanceo, et feminalibus, et tibialibus muniebatur. Aestate apertis cubiculi foribus, ac sæpe in peristylio saliente aqua, atq; etiā uentilante aliquo

aliquo cubabat. Solis uerò ne hyberni quidè patiens. Domi quoq; nō nisi petasatus sub dio spaciebatur. Iti nere lectica, & noctibus serè, eaq; lenta ac minuta faciebat, ut Præneste, uel Tibur biduo procederet. Ac si quò mari peruenire posset, potius nauigabat. Verùm tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauādi raritate. Vngebatur etiam sæpius, sudabat ad flammā: deinde perfundebatur egelida aqua uel sole multo † calefacta. At quoties neruorū causa, † Aliās, te marinis, Albulisq; calidis utendū esset, contētus hoc pefacta. erat, ut insidēs ligneo solio, quod ipse Hispanico uerbo duretā uocabat, manus ad pedes alternis iactaret.

Peristylion. Περιστύλιον est locus circūdatus columnis, id quod uox ipsa indicat, solum enim est colūna. Habet à quatuor aut certè à tribus partib; porticū.

Petasatus. Petasus galerus quo tegitur defenditurq; ab iniuria caloris & frigoris caput, hinc petasati, qui utantur hoc genere galeri.

Exercitia eiusdem. CAP. LXXXIII.

Exercitationes campestres equorum & armorum statim post ciuilia bella omisit, et ad pilā primò, folliculumq; transijt: mox nihil aliud quàm uectabatur, & deambulabat: ita ut in extremis spacijs subsultim decurreret, † sestertio uel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa, modò piscabatur hamo, modò talis, aut † oscillatis, nucibusq; ludebat cum pueris minutis, quos † facie & garrulitate amabiles undique conquirebat, præcipuè Mauros & Syros.

Nihil aliud q̄, pro tantum.

† Aliās, Sefticula,

aut xyfto.

† Aliās, ocellatis.

† Aliās, facilitate.

Nam pumilios, atq; distortos, & omnis generis eiusdem, ut ludibria naturæ, maliq; omnis abhorrebat.

Pumilios.) Pumilius aut pumilio dicitur effeminatus, & sine robore mollis. Pumilis parvus, intraq; iustam magnitudinem, talem uocant nanum. Eloquentia eius et ars oratoria. CA. LXXXIII.

Eloquentiam studiâq; liberalia ab ætate prima cupidè & laboriosissimè exercuit. Mutinensi bello in tanta mole rerum, & legisse, & scripsisse, et declamasse quotidie traditur. Nam deinceps, neq; in Senatu, neque apud populum, neq; apud milites locutus est unquam, nisi meditata et composita oratione: quamuis non deficeret ad subita extemporali facultate. Ac ne periculum memoriæ adiret, aut in edicendo tempus absumeret, instituit recitare omnia. Sermo nes quoq; cum singulis, atq; etiam cum Liuia sua grauiores, non nisi in scriptis, & è libello habebat, ne plus minus uel loqueretur ex tempore. Pronunciabat dulci & proprio quodam oris sono, dabatq; assidue phonasco operam: sed nonnunquam infirmatis faucibus, præconis uoce ad populum concionatus est.

Libri et opuscula per eum editi. CA. LXXXV.

Multa uarij generis prosa oratione cõposit: ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, uelut in auditorio recitauit: sicut rescripta Bruto de Catone. Quæ uolumina cum iam senior ex magna parte legisset, fatigatus, Tiberio tradidit perlegenda.

Item

Itē hortationes ad philosophiā: et aliqua de uita sua, quā tredecim libris Cantabrico tenus bello, nec ultrā exposuit. Poëticam summatim attigit. Vnus liber extat scriptus ab eo hexametris uersibus, cuius & argumentū et titulus est, Sicilia. Extat alter æquē modicus epigrāmatum, quæ ferè tēpore balnei meditabatur. Nam tragœdiā magno impetu exorsus non succedēte stylo aboleuit: quærētibusq; amicis quidnā Aiax ageret, respondit Aiacē suum in spongā incubuisse.

Stylus & genus loquendi eiusdem.

CAP. LXXXVI.

Genus loquendi secutus est elegans & temperatum, uitatis sententiarum ineptijs, atq; inconcinnitate, & reconditorum uerborum, ut ipse dicit, sœtoribus. Præcipuamq; curam duxit, sensum animi quā apertissimè exprimere. Quod quò facilius efficeret, aut necubi lectorem, uel auditorem obturbaret, ac moraretur, neq; præpositiones uerbis addere, neque coniunctiones sæpius iterare dubitauit, quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent. Cacozelos & antiquarios, ut diuerso genere uitiosos, pari fastidio spreuit. Exagitabat nonnunquam in primis Meccenatem suam, cuius myrobrechis (ut ait) cincinnos usquequaque persequitur, & imitando per iocum irridet. Sed ne Tiberio parcit, & exoletas interdum et reconditas uoces au-

L 3 cupanti.

cupanti. Marcum quidem Antonium ut insanum increpat, quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines quam intelligant. Deinde ludens malum et inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc: Tuq; dubitas Cimber ne Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi: ita ut uerbis, quæ Crispus Sallustius excerpfit ex originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententijs, uerborum uolubilitas in nostrum sermonem transferenda? Et quadam epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, Sed opus est, inquit, dare te operam, ne molestè scribas, aut loquaris.

Cacozelos.) Vocat eos qui odiosa affectatione nouorum aut obsoletorum incognitorumq; uerborum obscurant orationem suam: Sicut antiquarios qui antiquis uocibus, quæ in usu non sunt, impeditum reddunt sermonem.

Myrobrechis.) Nimis est affectata uox quæ usurpauit Meccenas, Voluit enim capillos unguento imbutos dicere. $\mu\beta\omega\pi$ significat unguentum, $\beta\pi\chi$ uero origo est.

Cincinnos.) $\kappa\iota\upsilon\kappa\iota\upsilon\upsilon\iota$ sunt crispi & intorti capilli. Ab illis uocant cincinnatos.

Vsurpatio quorundam sermonum eiusdem.

CAP. LXXXVII.

Quotidiano sermone quædam frequentius, & notabiliter usurpasse eum, literæ ipsius ostentant, graphæ ostentant. In quibus identidem cum aliquos nunquam soluturos significare uult, ad Calêdas Græcas soluturos ait. Et cum hortatur ferenda esse præsentia

¶ Alias, Verrius Flaccus.

¶ Ostentant, ostendunt.

sentia qualiacumq; sint, contenti simus hoc Catone.
 Et ad exprimentam festinate rei uelocitatem, uelo-
 eius quam asparagi coquantur. Pōnit assidue & pro
 stulio † blaceolum, & pro pullo pulleiacum, & pro
 cerito uacrosūm, & uapide sese habere, pro male,
 & betizare pro languere, quod uulgò lachanizare
 dicitur. Item simus pro sumus, & domos genitiuo ca-
 su singulari pro domus. Nec unquam aliter hæc duo,
 ne quis mendam magis quàm consuetudinem putet.
 Notauī & in chirographo eius illa præcipuè, non di-
 uidere uerba, nec ab extrema parte uersuum abundā-
 tes literas in alterū transfert, sed ibidem statim sub-
 iicit, circumducitq;.

Vide num
 sit bacelū
 legendum
 nā Græci
 βάλκλον
 uocāt itu-
 pidum ac
 ridiculū.

Blaceolum.) Quidam hoc loco contendunt le-
 gendum bacelum à Græcis mutuātū putantes, qui
 fatuum & risu dignum uocant βάλκλον.

Orthographia & modus scribendi eiusdem.

CAP. LXXXVIII.

OOrthographiam, id est, formulam rationemq;
 scribendi à grammaticis institutam, nō adeò
 custodit, ac uidetur eorum sequi potius opinionem,
 qui perinde scribendum ac † loquendum existiment
 Nam quòd sæpe non literas modò, sed syllabas, aut
 permutat, aut præterit, communis hominum error
 est. Nec ego id notarem, nisi mihi mirum uideretur,
 tradidisse aliquos, legato eum consulari successorem
 dedisse, ut rudi & indocto, cuius manu ixi pro ipsi

+ Alias, lo-
 quimur.

scriptum animaduertit. Quoties autem per notam scribit b, pro a:c, pro b, ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. Pro x, autem, duplex aa.

Peritia eius & usus Græcarum literarum, cum benigna audientia aliorum.

CAP. LXXXIX.

NE Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus et ipsis præstabat largiter, magistro dicēdi usus Apollodoro Pergameo, quem iam grandem natu, Apolloniam quoque secum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam

eruditione uaria repletus Sperarci philosophi, filio rumq; eius Dionisij et Nicanoris contuberniū inijt: non tamen ut aut loqueretur expedite, aut componere aliquid auderet. Nam & si quid res exigeret, La

tinè formabat, uertēdumq; alij dabat. Sed planè potestatem quoq; non imperitus, delectabatur etiam comœdia ueteri, & sæpe eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis utriusq; lingue autoribus, nihil æquè sectabatur, quàm præcepta & exempla publicè uel priuatim salubria. Eaq; ad uerbum excepta,

† Aliàs, ex eruditioe, ut Greci ἀνάπλιος. Formare, pro ministrare thema & argumentū. † Aliàs, exercitum. aut ad domesticos, aut ad † exercituum prouinciarumq; rectores, aut ad urbis magistratus plerumque mittebat, prout quique monitione indigerent. Etiam libros totos & Senatui recitauit, & populo notos per edictum sæpe fecit: ut orationes Q. Metelli de prole

prole augenda, & Rutilij de modo ædificiorum, quò magis persuaderet, utranq; rem non à se primò animaduersam, sed antiquis iam tunc curæ fuisse. Ingenia seculi sui omnibus modis fouit. Recitantes & benignè & patienter audiuit: nec tantum carmina & historias, sed & orationes & dialogos. Componi tamè aliquid de se, nisi & seriò & à præstantissimis, offe-

Offe-
deba-
tur com-
poni pro-
grauiter
ferebat,
cum infi-
nituo.

fendebatur. Admonebatq; Prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus obsolescere. De modo ædificiorum. In ædificando modum præscripsit, quem quidam excedentes consumunt magna patrimonia, dum diruunt, ædificant, mutât quadrata rotundis, & nimis amplas ædes magno extruunt à nouo & magno tuentur. Tantumq; spacij occupant in ædificijs, quantum frugalis antiquitas in modo agrorũ quos colebat, cui scilicet pauca iugera sufficiebant ad alendam familiam.

Obseruatio religionum eius.

CAP. XC.

Circa religiones talem accepimus: Tonitrua et fulgura paulò infirmius † expauescebat, ut semper & ubique pellem uituli marini circumferret pro remedio, atque ad omnem maioris tempestatis suspicionem in abditum & concameratum locum se reciperet. Consternatus olim per nocturnũ iter transfursu fulguris, ut † supra diximus.

† Aliàs, ex
rimelce-
bat.

‡ Ali. præ-
diximus.

Obseruatio somniorum eius.

CAP. XCI.

L 5 Somnia

Somnia neq; sua, neque aliena de se negligebat. Philippensi acie quamuis statuisset non egredi tabernaculum propter uoletudinem, egressus est tamen † medici somnio monitus, cessitq; res prosperè, quando captis castris, lectica eius, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa atq; lacerata est. Ipse per omne uer, plurima et formidolosissima et uana & irrita uidebat, reliquo tempore rariora, & minus uana. Cum dedicatam in Capitolio ædem tonanti Ioui assidue frequentaret, somniauit queri Capitolinum Iouem cultores sibi abduci, seq; respondisse, Tonantem pro ianitore ei appositum, ideoq; mox tinnabulis fastigium ædis redimiuit, quod ea ferè ianuis dependebant. Ex nocturno uisu etiam stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manum asses porrigentibus præbens.

Redimiuit. Emio significat orno, hinc redimio uerbum est corono, decoro & orno. Ab hoc uerbo fit redimicula, id est, ornamenta capitis.

Observatio auspicioꝝ eius.

CAP XCII.

4 Aliàs, quædam.

Auspicia, & omnia † quidem pro certissimis obseruabat: Si manè sibi calceus perperam, ac sinister pro dextro induceretur, ut dirum. Si terra mari ue, ingrediente se longinquam profectio, fortè rorasset, ut letum, maturiq; & prosperi reditus. Sed & ostentis præcipue mouebatur. Enatam in-

ter iuncturas lapidum ante domum suam palmam, in compluvium deorum penatium transtulit, utque coalesceret, magnopere curavit. Apud insulam Capreas, ue terrime ilicis dimissos iam ad terram languentesque ramos conualuisse aduentu suo, adeo letatus est, ut eas cum republica Neapolitanorum permutauerit Aenaria data. Observabat & dies quosdam, ne aut ^{+ Aliis no} postridie † nundinas quoquam proficisceretur, aut ^{nas.} Nonis quicquam rei serie inchoaret: nihil in hoc quidem aliud deuitans, ut ad Tiberium scribit, quam δ'υσφορία ομνιν.

Aenaria) Ab Aenea dicta insula est, nā ibi habuit stationem suarū nauium. Vocatur alio nomine Pithecusa. Itē alio Inarime, à quibusdā quoque Ischia. *δ'υσφορία*) Malam famam significare apertius est quam admonendum sit.

Observatio peregrinarum ceremoniarum eius.

CAP. XCIII.

Peregrinarum ceremoniarum, sicut ueteres, ac ^{+ Rece-} † præceptas reuerentissimè coluit, ita ceteras ^{ptas.} contemptui habuit: Namque Athenis initiatus, cum postea Romæ pro tribunali de priuilegio sacerdotum Atticæ Cereris cognosceret, & quædam secretiora proponerentur, dimisso concilio & corona circumstantium, solus audiit disceptantes. At contra nō modò in peragrandæ Aegypto paulò desletere ad uisendum Apin supersedit, sed & Caium nepotē, quod *Iudæam*

Hierosoly
ma, gene
re femi-
nino.

Iudeam præteruehens apud Hierosolymā non suppli-
casset, cōlaudauit.

Apin.) Apis etiam Ofiris dictus est, à nonnullis
Serapis antea Sorapis uocabatur. Apis ab Aegypti-
tj's bos uocatur, atq; pro deo coluerunt.

Septemdecim præsagia, per quæ eius felicitas præ-
nosci potuit.

CAP. XCIII.

ET quoniam ad hoc uentum est, non ab re fuerit
subtexere, quæ ei prius, quàm nasceretur, &
ipso natali die, ac deinceps euenerint, quibus futura
magnitudo eius, & perpetua felicitas sperari ani-
maduertiq; posset. Velitris antiquitus tacta de coelo
parte muri, responsum est, eius oppidi ciuem quan-
doq; rerum potiturum: qua fiducia Velitrini, & tunc
statim, et postea sæpius pene ad exitium sui cū popu-
lo Romano belligerauerant: serò tandē documentis
apparuit, ostentum illud Augusti potentiam porten-

Autor est, disse. Autor est Iulius Marathus, ante paucos quam
non pro nasceretur menses, prodigium Romæ factum publi-
suadet, sed cè, quo denunciabatur regem po. Ro. naturam partu-
p narrat, rirè. Senatum exterritum censuisse, ne quis illo anno
genitus educaretur. Eos qui grauidas uxores habe-
rent, quo ad se quisq; spem traheret, curasse, ne Sena-
tusconsultum ad ararium deferretur. In Asclepiadis
Mendētis θεολογουµένω πλινθίω lego, Acciam, cum
ad solenne Apollinis sacrū media nocte uenisset, po-
sita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormi-
rent,

rent, obdormisse, draconemq; repente irrepisse ad
 eam, pauloq; post egressum, illamq; expergefactam
 quasi à concubitu mariti purificasse se & statim in
 corpore eius extitisse maculam, uelut depicti draco- + Alias,
 nis, nec potuisse unquam † eximi, adeò ut mox publi- exigi.
 cis balneis perpetuò abstinerit: Augustum natum
 mense decimo, & ob hoc Appollinis filium existi-
 tum. Eadem Accia prius quàm pareret, somniauit in
 testina sua ferri ad sidera, explicariq; per omnè ter-
 rarum & cœli ambitum. Somniauit & pater Octa-
 uius, utero Acciæ iubar solis exortum. Quo natus est
 die, cum de Catilinæ coniuratione ageretur in cu-
 ria, & Octavius ob uxoris puerperium serius ad-
 fuisset, nota ac uulgata res est, P. Nigidium comper-
 ta moræ causa, ut horam quoq; partus acceperit, af-
 firmasse, dominum terrarum orbi natum. Octauio
 postea cum per secreta Thraciæ exercitum duce-
 ret, in Liberi patris luco barbara ceremonia de filio
 consulenti, idem affirmatum est à sacerdotibus, quòd
 infuso super altaria mero tantum flammæ emicuis-
 set, ut supergressa fastigium templi ad cœlum usque
 ferretur, uniq; olim omnino Magno Alexandro apud
 eadem aras sacrificanti, simile prouenisset ostentū.
 Atq; etiam sequenti nocte statim uidere uisus est fi-
 lium mortali specie ampliorem, cum fulmine & sce-
 ptro, exuijsq; louis Opt. Max. ac radiata corona
 super

super laureatum currum, bisseis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, ut scriptū apud Caiū Drusum extat, repositus uespere in cunas à nutricula

Vespere,
 p̄ uesp̄eri.
 Luce, pro
 luci.

loco plano, postera luce non comparuit: & diu quæ situs tandem in altissima turri repertus est, iacens cōtra solis exortum. Cū primum fari cœpisset, in auito suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit, atq; ex eo negantur ibi ranæ coaxare. Ad quartū lapidem Cāpaniæ uia, in nemore prandenti, ex improviso aquila panem ei è manu rapuit: & cū altissimè uolasset, rursus ex improviso leniter delapsa redidit. Quintus Catulus post dedicatū Capitolium duabus continuis noctibus somniauit: Prima Iouem Opt. Max. prætextatis compluribus circum aram ludentibus, unum secreuisse, atq; in eius sinum signum Reipublicæ, quod manu gestaret, reposuisse: atq; insequenti animaduertisse, se in gremio Capitolini Iouis eundem puerum: Quem cū detrahi iussisset, prohibitum monitu Dei, tanquam is ad tutelam Reipublicæ educaretur. Ac die proximo obuium sibi Augustum, cum incognitum aliàs haberet, non sine admiratione contuitus, similitum dixit puero, de quo somniasset. Quidam prius somnium Catuli aliter exponunt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, unum ex eis demonstrasset, ad quem omnia desideria sua referrent, eiusq; osculum delibā

delibatum digitis ad os suum retulisset. Marcus Cice-
 ro Caium Caesarem in Capitolium profectus, somni-
 um pristinae noctis familiaribus fortè narrabat: Pue-
 rum facie liberali, demissum caelo catena aurea ad
 fores Capitolij constituisse, eiq; Iovem flagellum tra-
 didisse: deinde repente Augusto uiso, quem ignotum
 adhuc plerisq; auunculus Caesar ad sacrificandum
 acciuerat, affirmavit ipsum esse, cuius imago secun- Secundū
 dum quietem sibi obuersata sit. Sumentem uirilem to- quietem,
 gam, tunica lati clauis resuta ex utraq; parte, ad pe- pro per
 des decidit. Fuerunt, qui interpretarentur, non aliud quietem.
 significare, quàm ut is ordo, cuius insigne id esset,
 quandoq; ei subijceretur. Apud Mundam D. Iulius ca-
 stris locum capiens, cum syluam cæderet, arborē pal-
 mæ repertam, conseruari, ut omen uictoriæ, iussit. Ex
 ea continuò enata soboles, ad eò in paucis diebus ado-
 leuit, ut non æquipararet modò matricem, uerum Matrix,
 etiam obtegeret: frequentareturq; columbarum ni- arbor pri-
 dis: quamuis id auium genus duram & asperam fron- mum con-
 dem maxime uitet. Illo & præcipuè ostento motum sita, unde
 Caesarem ferunt, ne quem alium sibi succedere, quàm syinescūt
 sororis nepotem uellet. In secessu Apolloniæ Theo- cæteræ.
 genis mathematici per gulam comite Agrippa ascē-
 derat, cum Agrippæ, qui prior consulebat, magna et
 penè incredibilia prædicarentur, reticere ipse geni-
 turam suam, nec uelle edere, perseverabat, metu ac
 pudore,

pudore, ne minor inueniretur. Quae tamen post multas adhortationes uix & cunctanter edita, exiit Theogenes, adorauitq; eum. Tantam mox fiduciam fatis Augustus habuit, ut thema suum uulgauerit, nummumq; argenteum nota sideris Capricorni, quo natus est, percussisset.

Iubar.) Est solis, stellarumq; atq; etiam auri, preciosorum lapidum splendor. Proprie autem est stella quam mane luciferum, post occasum solis, uesperum appellamus. *Ἰδὸς* dicitur Graecis.

Prodigia quae post necem Iulij ipsi Augusto eueniunt.

CAP. XCV.

Post necem Caesaris reuerso ab Apollonia, et ingrediente eo urbem, repente liquido ac puro sereno, circulus ad speciem coelestis arcus, orbem solis ambiit, ac subinde Iuliae Caesaris filiae monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti, duodecim se uultures, ut Romulo, ostenderunt: & immolanti omnium uictimarum iecinora replicata intrinsecus ab ima fibra patuerunt, nemine peritorum aliter coniectante, quam lata per haec & magna portendi.

Fibra.) Pro lobo iecoris accipit hoc loco: Fibrae sunt rerum extremitates. Tenues etiam uenarum meatus sensum latentes uocantur etiam sic. Plantarum etiam paruas radices fibras uocamus.

Prodigia per quae praesensit euentum bellorum suorum.

CAP. XCVI.

Quia

Quin & bellorum omnium euentus ante præ-
sensit. Contractis ad Bononiam triū uirorum
copijs, aquila tentorio eius supersedens, duos coruos
hinc & inde instantes, afflixit et ad terram dedit, Ad terrā
dedit, pro
abiecit.
notante omni exercitu, futurā quandoq; inter colle-
gas discordiā talem, qualis secuta est, ac exitum præ-
sagiente. In Philippis, Thessalus quidam de futura ui-
ctoria nunciauit, autore D. Casare, cuius sibi species
itinere auio occurrisset. Circa Perusiā, sacrificio non
litante, cū augeri hostias imperasset, ac subita erupti-
one hostes omnem rei diuinæ apparatū abstulissent,
constitit inter aruspices, quæ periculosa & aduersa
sacrificanti denunciata essent, cuncta in ipsos recasu-
ra, qui exta haberēt. Neq; aliter euenit. Prædie quàm
Siciliensem pugnam classe cōmitteret, deambulanti
in littore, piscis è mari exiit, & ad pedes iacuit. Asinarius
pro agaso
ne.
Nicon.
Græcè uin-
cens, VIKΩY.
Apud Actium descendenti in aciem, asellus cum asi-
nario occurrit; Eutyclus homini, bestię Nicon erat
nomen. Vtriusq; simulachrum æneum uictor posuit
in templo, in quod castrorum suorum locum uertit.

Asinario.) Pro agasone hic posuit: est autem asina
asini qui asinos pascit agitq;.

Eutyclus.) ΕΥΤΥΧΟΣ ab ΕΥ bonum, & ΤΥΧΗ fortuna
fit, quare uocatur cui omnia feliciter succedunt.

Nico.) Etiam est Græcū, nam VIKΩY uincens, inter-
pretatur. Atq; illa duo nomina erant bona omina
Augusto, cum obuia uenerunt eunti in prælium.

Ostenta prænunciata mortem eius.

Mors quoq; eius, de qua dehinc dicam, diuinitasq; post mortem, euidentissimis ostentis præcognita est. Cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia cōderet, aquila eum sæpius circunvolauit, transgressaq; in uicinam ædem super nomen Agrippæ, ad primam literam sedit. Quo animaduerso, uota, quæ in proximum lustrū suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare iussit. Nam se, quanquam conscriptis, paratisq; iam tabulis, negauit suscepturum, quæ non esset soluturus. Sub idem tēpus ictu fulminis ex inscriptione statuæ eius prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum solos dies posthac uicturum, quem numerum C litera notaret, futurumq; ut inter deos referretur, quod æsar, id est, reliqua pars è Cæsaris nomine, Hetrusca lingua deus uocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimissurus, & Beneuentum usq; profecturus, cùm interpellatores alijs atq; alijs causis in iure dicendo detinerent, exclamauit, quod & ipsum mox inter omnia relatum est, non, si omnia morarentur, amplius se posthac Romæ futurum. Atq; itinere inchoato, Asturam perrexit: & inde præter consuetudinem de nocte ad occasionem auræ euectus est.

Causæ infirmitatis eius, & gesta in eadem.

Causam ualeitudinis contraxit ex profluuio al-
 cui. Tunc Campaniæ ora, proximisq; insulis cir-
 cuitis, Caprearum quoq; secessui quatrídwan impen-
 dit, remississimo ad otium et ad omnē comitatem ani-
 mo. Fortè Puteolanum sinū præteruchenti, uectores
 nautæq; de nauī Alexandrina, quæ tunc quidē appu-
 lerat, candidati, coronatiq; & thura libantes, fausta
 † omnia, et eximias laudes cōgesserant: Per illum se ^{† Alias,} omnia.
 uiuere, per illum nauigare, libertate atq; fortunis per
 illum frui. Quare admodū exhilaratus, quadragenos
 aureos comitibus diuisit, iusq; iurandum & cautionē
 exegit à singulis, non aliò datam summam, quam in
 emptionem Alexandrinarum mercium absumpturos.
 Sed & cæteros continuos dies inter uaria munuscu-
 la, togas insuper ac pallia distribuit, lege proposita,
 ut Romani Græco, Græci Romano habitu, & sermo-
 ne uterētur. Spectauit assiduè & exercētes ephebos,
 quorū aliqua adhuc copia ex uetere instituto Capreis
 erat. isdē etiam epulū in cōspectu suo præbuit, per-
 missa, imò exacta iocandi licētia, diripiēdiq; poma-
 rū, et obsoniorū, rerūq; misiliū. Nullo deniq; gene-
 re hilaritatis abstinuit. Vicinā Capreis insulā ἀπὸ
 γόπολις appellabat, à desidia secedentiū illuc è co-
 mitatu suo. Sed ex dilectis unū Masgabā nomine qua-
 si cōditorem insule κτιστὴν uocare cōsueuerat. Huius
 Masgabæ ante annū de functi tumulum cū ex triclinio

mauertisset, magna turba, multisq; luminibus frequē
tari, uersum cōpositum ex tēpore clarē pronūciauit.

κτίσθ δὲ τὸ μὲν εἰσὸς αὐτοῦ ἀνδρῶν.

**Versus est
senarius.**

Conuersusq; ad Thrasylum Tiberij comitem contrā
accubantem, & ignarum rei interrogauit, cuiusnam
poëtæ putaret esse. Quo hesitantē, subiecit alium:

Senarius.

Ὁπᾶς φάσαι μασ γὰρ τὴν τιμὴν ἀνδρῶν.

**Subtulit ca
chinnum,
pro clare
risit.**

De hoc quoq; consuluit. Cū ille nihil aliud respon
deret, q̄ cuiuscunq; essent, optimos esse, cachinnum su
stulit atq; in iocos effusus est. Mox Neapolim traie
cit, quanq̄ et tum infirmis intestinis morbo uariante,
tamen & quinquennale certamen gymnicum honori
suo institutum perspectauit, et cum Tiberio ad desti
natum locum contendit. Sed in redeundo, aggrauata
ualetudine, tandem Nolæ succubuit: reuocatumq; ex
itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit, neq;
post ulli maiori negotio animum accommodauit.

Ephebos. Ἐφεβός) dicitur, qui ad annos puberta
tis iam peruenit.

κτίσθ.) Conditorem significat, sicut autor ipse
interpretatur.

κτίσθ δὲ τὸ μὲν εἰσὸς αὐτοῦ ἀνδρῶν.) Hoc est, condito
ris sepulchrum ardens uideo.

Ὁπᾶς φάσαι.) Vides luminibus Masgabā honoratū.

Mors eius, & gesta per eundem.

CAP. XCIX.

Supremo die identidē exquirēs, an iā de se tumul
tus foris esset, petito speculo, capillum sibi comi,

ac malis

de malas † labentes sibi corrigi praecepit, & amicos
admissos percontatus: ecquid his uideretur minimum
uitae commodè transgisse: adiecit & clausulam:

Δότε κρότον καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς
† κτυπήσατε.

Omnibus deinde dimissis, dū aduenientes ab urbe de
Drusi filia agra interrogabat, repenti in osculis Li
uia, & in hac uoce defecit: Liuia nostri coniugij me
mor uiue, ac uale. Sortitus exitū facilē, et qualem sem
per optauerat. Nā ferè quoties audisset, citò ac nullo
cruciatu defunctū quempiā, sibi & suis ἐὺθανασίαν
similem (hoc enim & uerbo uti solebat) precabatur.
Vnum omnino ante efflatā animam signum alienatæ
mētis ostendit, & subito paucifactus, à quadraginta se
iuuenibus abripi questus est. id quoq; magis præsagi
um, quàm mentis diminutio fuit: siquidem totidē mili
tes prætoriani extulerunt eum in publicum.

Δότε κρότον, & c.) Id est, Date plausum ac omnes
uos cum gaudio aliquid facite.
ἐὺθανασίαν.) Hoc est, mortem bonam, quod scilicet
parata & facilis sit.

Dies mortis eius, & ætas, & exequiæ eiusdem.

CAP. C.

O Bijt in cubiculo eodem, quo pater Octauius, qui uimus
duobus Sextis, Pompei & Apuleio COSS. c uestigijs
decimoquarto Calend. Septembris, hora dici nona, quicquā
LXX. & VI. ætatis anno, diebus V. & XXX. certi diui
nare.

M 3 minus

† Alijs, labentes.

† Alijs, & κτυπήσατε.

Versum

hunc trochæicū tetrametrū ex uetustis simi codicis qualibuscunq; uestigijs, ita ut est,

restitui-

mus cuius sensus est: Date plausū, & omnes uos cū gaudio

plaudite. Præcesserunt hunc uersū alia quor uerba Græca, sed non

minus. Corpus Decuriones municipiorum, & coloniarum, à Nola Bouillas usq; deportarunt, noctibus propter anni tempus, cū interdium in basilica cuiusq; oppidi, uel in æde sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit, atq; in uestibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, et in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam funus triumphali porta ducendum, præcedente Victoria, quæ est in curia, canentibus naniã principum liberis utriusq; sexus. Alij exequiarum die ponendos anulos aureos, ferreosq; sumendos; nonnulli legenda ossa per sacerdotes summorū collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti in Septembrem transferendã: quod hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die natalis usq; ad exitum eius, seculum Augustum appellaretur, & ita in fastos referretur. Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est: Pro æde diui Iulij à Tiberio, et pro rostris sub ueteribus à Druso Tiberij filio, ac Senatorum humeris delatus in campū, crematusq;. Nec defuit uir prætorius, qui se effigiem cremati euntem in coelū uidisse iurasset. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati & discincti, pedibusq; nudis, ac in mausoleo condiderunt. Id opus inter flamineam uiam, ripamq; Tiberis,

¶ Alij. trās-
ferrent.

beris, sexto suo cōsulatu extruxerat: circumiecit asq̄;
 sylvas, & ambulationes in usum populi tunc iam pu-
 blicârat.

Testamentum, & suprema uoluntas eiusdem.

CAP. CI.

Testamentum L. Planco, C. Silio consulibus, III.
 nonas Aprilis ante annum & III. menses q̄ de-
 cederet, factum ab eo, ac duobus codicibus, partim
 ipsius, partim libertorum Polibij et Hilarionis manu
 scriptum, depositumq̄; apud sex uirgines Vestales, cū
 tribus signatis æquē uoluminibus protulerunt. Quæ
 omnia in Senatu aperta, atq; recitata sunt. Heredes
 instituit primos, Tiberiū ex parte dimidia et sextā
 te, Liuiā ex parte tertia, quos et ferre nomen suū ius-
 sit. Secundos Drusum Tiberij filiū ex triente, & ex
 partibus reliquis Germanicū, liberosq̄; eius tres sex-
 us uirilis. Tertio gradu, propinquos amicosq̄; cōplu-
 res. Legauit populo Romano quadringenties, tribus
 bus tricies quinquies HS. Prætorianis militibus sin-
 gula millia nummorum, Cohortibus urbanis quinge-
 nos, Legionarijs trecenos nummos, quam summam
 representari iussit. Nam & confiscatam semper, re-
 positamq̄; habuerat. Reliqua legata uariē dedit. Pro-
 duxitq̄; quædam ad uicena sestertia, quibus soluendis
 annum diem finijt, excusata rei familiaris mediocri
 tate, nec plus peruenturum ad heredes suos, quam

millies & quingenties professus: quamuis XX. proximis annis quaterdecies millies ex testamentis amicorum percepisset: Quod penè omne cum duobus paternis patrimonijs, ceterisq; hereditatibus in Republicam absumpisset. Iulias filiam, neptemq; si quid

• Alias, tribus.

his accidisset, uetuit sepulchro suo inferri. † De tribus uoluntinibus, uno mandata de funere suo completus est: Altero indicem rerum à se gestarum, quem uellet incidi in æneis tabulis, quæ ante mausoleum statuerentur: Tertio breuiarium totius imperij, quantum militum sub signis ubiq; † essent, quantum pecunie in ærario & fiscis, & uectigaliorū residuis. Adiecit & libertorum seruorumq; nomina, & à quibus ratio exigi posset.

Breuiariū cōpendiū. • Ali. ceter.

○ SVETONII TRAN QVILLI TIBERIVS CAESAR.

CAP. I.

ATRITIA gens Claudia (sunt enim & alia plebeia, nec potentia minor, nec dignitate) orta est ex Regillis oppido Sabinarū. Inde Romam recens conditā, cum magna clientū manu cō-

Recens, p nuper.

† Ali. Tatio.

migravit, autore Tito Tatio consorte Romuli: uel quod magis constat, † Appio Claudio gentis princeps,